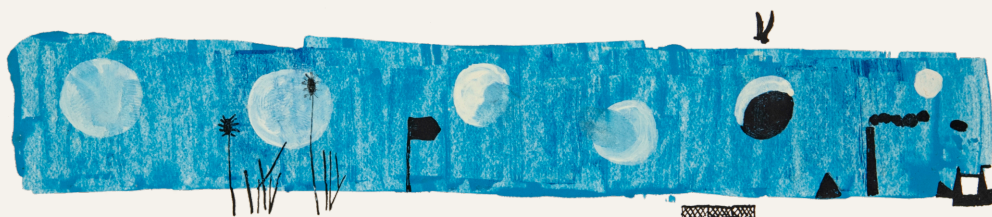

Karátson Archívum Füzetek 1.

Egy képíró – **Karátson Gábor**

Karátson Gábor a *Menciusz* (孟子) című könyv 8. fejezetének egyik versében, a *píngdàn zhī qì* (平旦之氣) kifejezésre – melynek utolsó karaktere a *qì* – „A nyugodt hajnal élető lehelete” fordítást adta.

Ez a kifejezés arra a tiszta tudatállapotra utal, amellyel az ember az éjszaka nyugalma után, a hajnali ébredéskor rendelkezik.

Egy képíró – Karátson Gábor

Karátson Archívum Füzetek 1.

Megjelent a Petőfi Kulturális Ügynökség NZrt. – Karátson Gábor Archívum és Kutatóműhely,
valamint a Kláris Kiadó és Művészeti Műhely közös kiadásában, Budapest, 2026

Felelős kiadó: a Petőfi Kulturális Ügynökség NZrt.
és a Kláris Kiadó és Művészeti Műhely

Az életrajzot összeállította és az illusztrációkat válogatta: Béni Gabriella
Munkatárs: Sonyovszki-Képes Erika

Felelős szerkesztő: Ruttkay Helga

Borítóterv: Béni Gabriella és Méry Beáta Margit
Tördelés: Székely István

A borítón Karátson Gábor *Színes képregény* című, eddig kiadatlan
filmforgatókönyvének illusztrációja (1960-as évek)
(Karátson Archívum, ltsz. KM-VII-51-007)

A borító belső oldalán a qì (氣) írásjegy egy korai, tradicionális írásformája.
Karátson Gábor kalligráfiája. Karátson Gábor: *Világvége után.*
Cserépfalvi Kiadó, Budapest, 1993. 110.

ISSN 3141-7329 (Online)

ISBN 978-615-5003-22-6

Külön köszönetünket fejezzük ki Granasztói Szilviának, Karátson Dávidnak és Karátson
Jánosnak, a Karátson Gábor Archívum és Kutatóműhely kuratóriumának.

Egy képíró – Karátson Gábor

Karátson Archívum Füzetek 1.

Petőfi Kulturális Ügynökség NZrt. – Karátson Gábor Archívum és Kutatóműhely
– Kláris Kiadó és Művészeti Műhely közös kiadása

Budapest, 2026

© Béni Gabriella, 2026

© a fotók jogtulajdonosai, 2026

© Petőfi Kulturális Ügynökség NZrt.
– Karátson Gábor Archívum és Kutatóműhely, 2026

© Kláris Kiadó és Művészeti Műhely, 2026

A kiadványban szereplő valamennyi szöveg és kép szerzői jogvédelem alatt áll.
Felhasználásuk kizárólag a jogtulajdonos előzetes engedélyével lehetséges.

BEVEZETŐ

Karátson Gábor a magyar szellemi élet különleges alakja volt. Kossuth-, József Attila- és Munkácsy Mihály-díjas művész, akinek kivételesen sokoldalú alkotói tevékenységében nyilvánultak meg univerzális képességei, festői, írói, műfordítói, oktatói ambíciói.

Ösztönösen, saját intuíciói, olvasmányélményei, természet- és Duna-szeretete, valamint a maga számára kijelölt tanulási út tapasztalatai alapján hozta létre művészete összetett kifejezésrendszerét.

Édesanyja és édesapja életszemlélete, jeles felmenőinek munkássága – apai ágon az erős erdélyi református gyökerek, anyai ágon a művészetek, az ázsiai kultúra iránti érdeklődés, az idegen nyelvek elsajátítására való fogékonyság –, valamint azok az életesemények, amelyek gyermekéveit és ifjúkorát meghatározták – így a második világháború átélése, édesanyja korai halála, a svájci iskolaidőszak, majd később az ötvenhatos forradalom – olyan adottságok, öröklött és környezeti hatások voltak, amelyek kitörölhetetlen nyomokat hagytak művészetében, a körülöttünk lévő világ eseményeire szilárd önazonossággal reflektáló alkotásaiban, a transzcendens keresésére és közvetítésére irányuló művészi törekvéseiben.

A Karátson Gábor Archívum és Kutatóműhely a Karátson Archívum Füzetek sorozat elindításával bővebb betekintést ad Karátson Gábor munkásságának egy-egy kiemelt területébe. Az életrajz az Archívumban fellelhető önéletrajzok, életrajzok, kéziratok, dokumentumok, iratok és Karátson Gábor saját műveinek felhasználásával készült. Az önéletrajzi szövegrészek kiemelésével, az életutat dokumentáló illusztrációkkal, Karátson Gábor bibliográfiájának és kiállításainak összegyűjtésével portrészzerűen foglaljuk össze mindazt, ami Karátson Gábor életművéről egy biográfia szintjén elmondható.

A Karátson Archívum Füzetek kiadványsorozatot, a Kláris Kiadó mint társkiadó önzetlen felajánlásával, szerzőink, szerkesztőnk és kiadványtervezőnk elkötelezett munkájának eredményeként, a Petőfi Kulturális Ügynökség támogatásával idén online formában indítjuk útjára.

Köszönöm az Archívum munkatársainak, kuratóriumának és együttműködő partnereinknek a közreműködését.

Olvásóinknak köszönjük az érdeklődését és idejét, melyet Karátson Gábor szellemi hagyatékának megismerésére fordítanak, hiszen ezzel minket is megajándékoznak annak lehetőségével, hogy munkánk célt érjen.

Béni Gabriella

KARÁTSON GÁBOR ÉLETRAJZA

1935 [Családi gyökerek]

Karátson Gábor László Budapesten, 1935. május 21-én született. Ekkor családja a Bartók Béla út (akkor Horthy Miklós út) 72. szám alatt lakott.

Édesanyja Olgvai Eleonóra (1907. július 26. – 1945. február 19.), édesapja dr. Karátson László György (1907. április 13. – 1984. március 8.) jogász, döntőbíró, a második világháború végéig miniszteri titkár.

Anyai nagyapja Olgvai (szül. Matirko) Viktor (1870. november 1. – 1929. június 20.) felvidéki születésű grafikus és festő, az Országos Magyar Királyi Képzőművészeti Főiskola sokszorosító grafikai tanszékének megalapítója. Olgvai Viktor felesége, Karátson Gábor nagymamája Wallburga (Vali) Scherer (1882. december 31. – 1960. december 10.), akinek jelentős szerepe volt abban, hogy Karátson Gábor érdeklődése már gyermekkorában Goethe *Faustja* felé fordult.

Apai nagyapja Karátson István (1867. január 11. – 1933. július 27.) erdélyi származású orvos, tábornok. Apai nagyanyja Schwartz Magdolna Lenke (1882–1945).

Dédnagyapja id. Karátson István (1833. szeptember 8. – 1918. július 4.) székelykeresztúri református lelkész.

Udvarhelyszék, 281 lakos: őseim faluja; telekfalvi Karátson volnék, ha használ-nánk még az előneveket, az elemista bizonyítványomba még ez volt beírva, telekfalvi Karátson Gábor.

1941–1947 [Gyermekkori rajzok]

Hat-hét éves lehettem, amikor nagyanyám karácsonyra kapott egy Rembrandt rézkarcait reprodukáló albumot, és másnap színes ceruzával én is készítettem egy „Rembrandt-albumot”.

Karátson Gábor Budapesten, a XII. kerületi Márvány utcai Elemi Iskolában kezdte meg tanulmányait. A család ekkor a XI. kerületben, a Schweidel utca 12. szám alatti lakásban élt. Ez volt az 1945-ös bombatalát helyszíne is.

Nagy hatást tettek rám 1942-ben és 1943-ban a szüleim társaságában töltött székelyföldi nyarak.

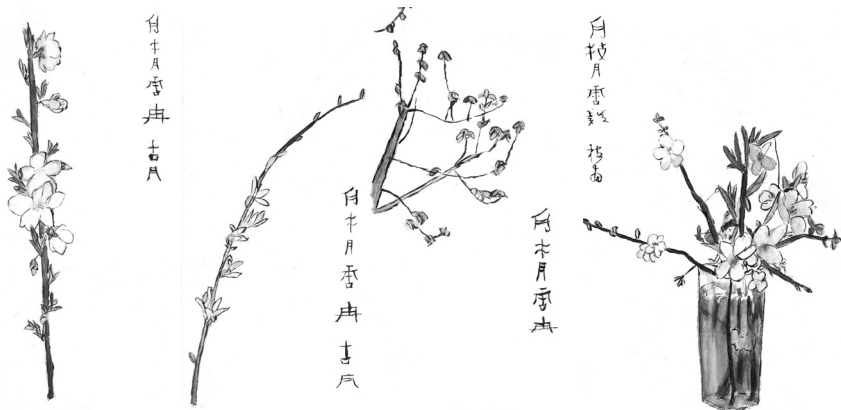
Nem emlékszem, hogy valaha lett volna „gyermekrajz-korszakom” (habár ez semmit sem jelent: kisgyermekkorom anyám halálával, kibombázásunkkal és a menekülésekkel nyomtalanul megsemmisült).

1944 karácsonyán, kilencéves koromban, a pincében – ugyanezen nap délelőttjén láttam a budai Várra hulló bombákat mint pici fekete pontokat.

Édesanyámat a világháború végén, a Budapest felszabadítása körül vívott harcokban, az utolsó német belövés következtében elvesztettem; engem s öcsémet Apám és Nagyanyám neveltek fel.

Tízéves koromban, ostrom alatt, a pincében nagyapám japán fametszetgyűjteményére emlékezve „japán fametszeteket” rajzoltam.

Akkoriban kezdődött el a Távol-Kelet, elsősorban Kína és India iránti heves érdeklődésem.

Tízéves koromban megkaptam a *lun jü* és a *tao te king* magyar fordítását ajándékba Misó bácsitól, aki titokban – talán nem is olyan nagyon titokban – szerelmes volt akkor már fél éve halott anyámba.

Tóth Miklós, aki a Duto (Dulovits–Tóth) lencse feltalálója és a család barátja volt, elvitte a tízéves Karátson Gábort egy környékbeli antikváriumba, hogy válasszon magának egy könyvet, élete talán legszörnyűbb eseménye után pár nappal. Budapest 1945-ös ostroma alatt Gábor édesanyját repesztalálat érte a fiú szeme láttára. Olgai Eleonóra súlyosan megsebesült, és napokkal később kórházban elhunyt. Gábor a könyvesboltban az Ágner-féle fordításban elérhető *Tao te kinget* választotta. Miközben Misó bácsi fizette a könyvet, Gábor megtalálta Konfuciusz beszélgetéseit is Hamvas Béla fordításában. A könyv borítóján volt egy szép ecsetrajz Konfuciuszról, Csillag Vera munkája. A fiú odaszaladt Misó bácsihoz, hogy inkább ezt a könyvet kéri, mire a bácsi így válaszolt: „Megkapod mind a kettőt, kisöreg.”

Karátson Gábor édesanyja halála után fél évig a Váci utcai „szerb házbán” lakott (a Váci utca 66. szám alatt) apai nagybátyjánál, Karátson István egykori tűzértisztnél és szerb feleségénél.

Háborús körülmények között, sokféle iskolába jártam, többnyire Budapesten, de fél évig Klotildigetén is és fél évig a svájci Brunnenben, svájci népiskolába.

1947-ben, mint félig hadiárvát, a Vörös kereszt kivitt Svájcba. [...] rajongtam a svájci tájért, a Vierwaldstätti-tó környékéért, órákig ültem a szabadban és apró vízfestményeket készítettem a sziklás hegyekről, régi fahidakról és vörös felhőkről.

Szerencsém volt: abban az elvarázsolt békéjű világban, kiszabadulva a háború poklából, múzeumokban és vándorkiállításokon találkoztam Leonardo da Vinci, Dürer Albert, Konrad Witz munkáival. De furcsa módon már e svájci tájképek egein is fel-felbukkannak az általam később annyira megszeretett kínai írásjegyek is: Lao-ce és Konfucius iránti, tízéves koromból keletkező szeretetemet Budapestről vittem ki magammal Svájcba.

Elégé természetes lett volna hát, hogy festő akarjak lenni, ha egyrészt féktelen szabadságvágyam, másrészt többfelé ágazó érdeklődésem nem akadályozott volna meg abban, hogy bármi is „lenni akarjak”.

A Bakator utca 16. szám alatti épület történetébe 1946-ban lépett be a Karátson család, a nagymama, Olgvai Viktor festőművész özvegye révén, aki ekkor a felső szintet megvásárolta. Itt nőttek fel unokái, Karátson Gábor festőművész és Karátson László építész-statikus családjával. [...] A ház és a kert Karátson Gábor ifjúságának és magánmitológiájának varázslatos helyszínékként bekerült a regényeibe is.

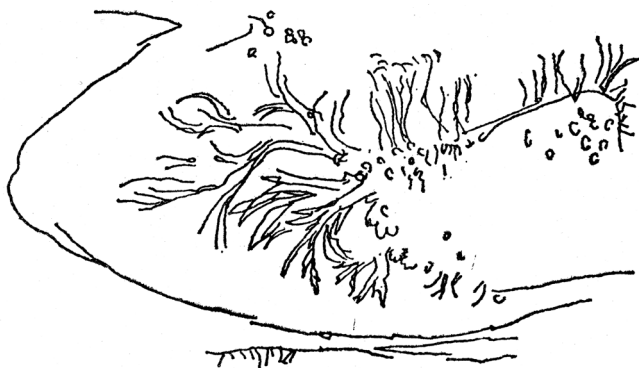
1945–1955 [Gimnáziumi évek]

Miután Magyarországra visszakerültem, egy-két évig még festegettem, egyre inkább távol-keleti stílusban; tizenöt éves korom körül azonban mindez abbamaradt. Készítettem még néhány képecskét kopár mezőkről, aztán verseket kezdtem írni. Költő akartam lenni. A népköltészet volt rám nagy hatással, a *Kalevala* világa, majd néhány évvel később Dante *Isteni Színjátéka*.

Három évig jártam a budai ciszterciekhez és három évig a pesti református gimnáziumba. Ez iskolák állami megszüntetése miatt a mindenkori „negyediket” – az elsőből „nyolcadik általános” lett – végül is állami iskolában kellett letudnom, így érettségiztem azután a József Attila Gimnáziumban.

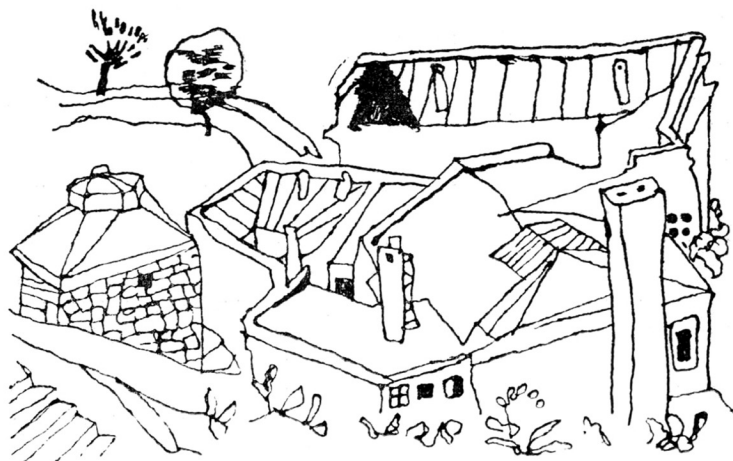
Nagybátyáim építészek voltak, ismerték Moholy-Nagyot, az ő könyveikből ismertem és kedveltem e festő munkáit, [...] egyéb mai festőkről akkor még nemigen tudtam.

Absztrakt képet már ekkor is festettem, Moholy-Nagy hatására; igaz.

Karátson Gábor 1945–1948 között a Ciszterci Rend Budai Szent Imre Gimnáziumába járt.¹ 1949 és 1951 között” az I. és II. osztályt a Lónyay utcai Református Gimnáziumban végezte. Az 1952/1953-as tanévben a XI. kerületi állami József Attila Gimnáziumban folytatta középiskolai tanulmányait. 1953. június 21-én jeles eredménnyel érettségi vizsgát tett. 1949. május 21-én a budapesti Kelenföldi egyházközségben konfirmált és „fölvétetett a Magyar Református Keresztyén Egyház úrvacsorával élő rendes tagjai közé”.

1 Az 1948-as államosítás után az iskolát átnevezték, 1950-ben jött létre a helyén a József Attila Gimnázium.

1956–1958 [Börtön, egyetemi kizárás]

A gimnázium felsőbb osztályaiban már a költői (írói) pályára készültem.

Nagy hatással volt rám Dürer *Apokalipszise*, versorozatot írtam róla.

Először, sikertelenül, építésznek, majd a bölcsészkarra, magyar–német szakra jelentkeztem; oda ugyan felvettek, de az akkoriban dívó „átirányítással” végül a jogi karon kötöttem ki. Folytattam költői kísérleteimet, bizonyos voltam benne, hogy jogász nem leszek. Könnyebben ment, mint hittem volna.

1956 nyarán másfél boldog hónapig csatangoltam Erdély tájain, gondoltam, jövőre folytatom. De közbejött a forradalom, amelyben részt vettem a magam módján én is.²

És akkor volt egy évfolyamülés a jogi karon, bejött mindenféle professzor, hosszában elhelyezkedtek velünk szemben, és előadták, hogy itt nagy baj van, mert hazudozás folyt sokáig. Félrevezettek bennünket, de hogy most itt a változás pillanata, és hogy szóljunk hozzá. Mit szólunk ehhez? Nagy hallgatás, nem szólt hozzá senki. És ez egyre kínosabbá vált, mert ők ott forradalmárokadtak elől, az évfolyam meg ült némán. Na, én jelentkeztem végül, rosszul tűröm az ilyen helyzeteket. Ez valahogy aztán a vádiratba is belekerült. Azt mondtam, hogy azért nem szól senki, mert minket már nagyon sokszor becsaptak, mindenkiben az él, hogy most is valószínűleg átvernek bennünket, aki meg hozzászól, utóbb bajba kerül. Ez rövidesen be is bizonyosodott, de hát akkor erre nem lehetett

---

2 1956. október közepe, Évfolyamülés az ELTE Jogi Karán
(Budapest, Egyetem tér 1–3.)

hivatkozni. No hát ez volt, és akkor már lehetett hallani, hogy valami tüntetés készül.³

A hídon elkezdődött a „Ruszkik, haza!” stb. kiabálás, aminek frenetikus ereje volt már. A Bem téren lyukas zászlók, kint a laktanyán is. Átjöttünk a Kossuth hídon, és megérkeztünk a Parlament elé. Sose láttam ilyen nagy tömeget önként együtt. Ott hallottam először a „Le a vörös csillaggal!” kiáltást.

[...]

Kisvártatva kiáltozás hallatszott az FM felől, hogy menjünk a Sztálin-szobrot ledönteni. És mivel ez érdekesnek látszott, arrafelé mentem. Rohantunk. Mikor megérkeztünk a Hősök teréhez, már folyt a Sztálin-szobor döntögetése. Nagyon humoros volt a nép. És nagy hatást tett rám, hogy azt kiabálták, hogy „Tartsd magad, Jóska!”. Ez nekem nagyon tetszett. Mert ugye tudjuk, hogy nem akart lejönni, nehéz volt ledönteni, és sokan kiabálták, hogy „Tartsd magad, Jóska!” – ami persze vicc volt, egy népi sportszerűség, hogy ő ott van egyedül most, akármilyen nagy, egyedül van, és mi meg itt sokan, őt is kell biztatni, hogy tartsa magát. Sok ilyen hülyéskedés volt. Végül is ledőlt, elhegesztették a lábát, és ledőlt. Amikor ledőlt a szobor, valakik azt kiabálták, hogy „Templomot a helyébe!”, majd elénekeltük, hogy: „Meghalt a cselszövő, elmúlt a rút viszály” – érdekes operai effektus volt. Az ellenségesség a nagy mumus ellen irányult. Szerintem az egész forradalom nem valami ellen, hanem valamiért volt. Valamit keresett az ország.

(Karátson Gábor: *„Ködmumusokkal birkóztunk”*, 1991)

Az 1956-os forradalomban való részvételemért először három, majd másodfokon másfél év börtönre ítélték, és az ország összes egyeteméről és főiskolájáról kizártak.

1956 júliusában utazást tett Székelyföldön és Gyimesben. Ekkor volt először Setétpataján (Gyimesközéplak), ahová azután a 60-as évek második felében, majd a rendszerváltás után éveken át visszajárt.

Az ELTE jogi karának harmadéves egyetemi hallgatója volt az 1956/1957-es tanévben, amikor 1956. október 23-án részt vett a Sztálin-szobor ledöntésében, de már ezt megelőzően – a Hajnóczy Kör tagjaként – követelte az orosz nyelvoktatás fakultatívá tételét, és más idegen nyelvek, valamint a szociológia, a pszichológia és a filozófia oktatásának bevezetését. November 1-jén a jogi kar forradalmi bizottságának tagjává választották,

---

3 1956. október 23, Tüntetőök vonulása a parlamenthez és a Sztálin-szobor ledöntése (Budapest, Bem tér, Kossuth híd, Kossuth Lajos tér, Hősök tere)

csatlakozott a nemzetőrséghez. Részt vett a MEFESZ (Magyar Egyetemisták és Főiskolások Szövetségének) egyetemi szervezetének megalakításában. A november 4-i szovjet inváziót követően ellenállásra buzdító verseket, röpiratokat írt, illegális kiadványokat terjesztett. Bárány János meghívására felvette a kapcsolatot a csepeli fiatalok szervezetével, a Magyar Forradalmi Ifjúsági Szövetséggel, január végéig kijárt a csepeli gyárba, előkészítője és szervezője volt a csepeli munkássztrájkknak. 1956–1957 fordulóján Dornbach Alajossal együtt közreműködött egy külföldet tájékoztató fényképgyűjtemény összeállításában, amely Göncz Árpád segítségével jutott el az indiai követségre.

1957. március 12-én őrizetbe vették, de négy hét után szabadon engedték. Júniusban véglegesen letartóztatták. 1958 februárjában három év börtönbüntetésre ítélték, amelyet a váci, majd a márianosztrai börtönben kezdett letölteni. Váci fogsága alatt dunai hajókon is szolgálatot teljesített; a Duna meghatározó részévé vált életének. Börtönéveit 1958. október 13-án másfél évre csökkentették.

A börtönben, tulajdonképp önvédelemből, a modern fizika hatása alatt, valamiféle determinisztikus-mechanisztikus-matematikai világgépet tettem a magamévá, amelyben az „életvilág” (adott esetben a börtön) mint merő illúzió jelenhetett meg. A politikai rendszer és az intézmények valósága persze folyton és fájdalmasan cáfolták ezt a fordított májátant; az ebből adódó (kézzelfogható) tragikum volt az én alkotói hozzájárulásom az amúgy nyilvánvalóan iskolás (bár általam mélyen átélt) modern világgépfelfogáshoz.

1958-ban, a váci fegyházban majd minden éjjel ilyen álmodást láttam: a börtöncella fala magától kinyílt, és én kiláttam a fényben fürdő Dunára. Mert börtönablakunk persze a börtönudvarra és nem a Dunára szolgált. Álmodásban, valóságban ugyanaz a fal. A valóságban azonban, ha ugyan valóság volt az az időszak, az eltiport forradalom és szabadságharc utáni évek komor korszaka, s mi más lett volna persze, mint valóság, valóságban az a fal nem nyílt meg soha.

Mégis, egyetlenegyszer, két napra levittek bennünket a partra szenelni, uszályt kirakni. Csak akkor is mondta a foglár: aki megpróbálja a vízbe vetni magát, azt legépfegyverezik. Így mondta, ennyire zordul, és félig-meddig hihető volt, hogy ahogy mondja, úgy is értik, ha dramatizálva volt is szerintem ezúttal a dolog. De nem ez a lényeg. [...] – Hanem valami más. Valami más a lényeg. Az, hogy a Duna akkor is (és még inkább talán, mint az álombéli falnyíogatásokkor), ahogy mentünk a talicskákkal föl-le, föl-le, a maga ragyogásában valami csudálatos volt – maga a transzcendencia, a börtön csupán még jobban kihozta ezt a dolgot, akármit gondol is egyébként az ilyesmiről az ember.

1958–1962 [Hallgatás, visszatérés a festészethez]

Bizonyos voltam abban, hogy magyarul ezentúl csak hazudni lehet, amire nem volt semmi kedvem; szerepe lehetett ennek is abban, hogy szabadulásom után a festészet, a leonardói „néma nyelv” iránti érdeklődésem újraeledt. Aminek persze, mint számomra idővel kiderült, a puszta veszélyességen túl mélyebb értelme is volt, későbbi ökológiai érdeklődésemmel is összefüggő: a festészet a hivatalos, technicista világnyelvből rég kiszorított gondolatok kifejezésére is képes, s így bizonyos értelemben a költészet másik felének is tekinthető.

Először persze, hogy hazakerültem, egy ideig nem tudtam, hogy mit csináljak. Az irodalmi tevékenységgel teljesen fölhagytam, mert ahogy mondtam, úgy éreztem, hogy ezen a nyelven csak hazudni lehet, és ehhez nekem nem volt kedvem. Így aztán dunai munkásként dolgoztam a VITUKI-nál. Annál a VITUKI-nál, amelyet aztán később mélyen meggyűlöltem mint Duna körös. Körülbelül egy fél évig dolgoztam a Dunán. A Kvassay-zsilipnél voltunk, és onnan mentünk föl egy nagy vasladikkal a Totyig. A pesti ágban, a Szentendrei-szigeten van egy Totyi nevű csárda. Odáig kellett fölmenni. Tizenkét helyen kellett horgonyt vetnünk, leereszteni egy palackot, és félméterenként vízmintát venni. Az ülepítés után leszívtuk, és ami maradt kis üledék, be kellett vinni a Rákóczi útra. Mindenki falusi volt azon a ladikon, a téeszalapítás elől menekültek, kivéve engem és a Csabafi bácsit, aki a vezetője volt az egész vállalkozásnak. Úszni csak én tudtam. [...]

Fél év hajózás után apám úgy találta, hogy ez nem egy perspektíva, és valami protekcióval beszervezett engem kirakatrendezőnek. A kirakatrendező iskolát az első perctől kezdve irtózatosan utáltam, azt gondoltam, ezt lányoknak és nem fiúknak kell csinálni. De nem tanúsítottam ellenállást, mert semmi elképzelésem nem volt, hogy mi legyen velem. Egy hét iskola és egy hét a Cukor utcai dekorációs műhelyben. Azt jobban bírtam. Udvaroltam a lányoknak, és a lányok

megoldották helyettem a feladatokat: a drapériák gombostűvel való feltűzését meg ilyesmit, mert én ettől a falra másztam.

Miután ezt így megszerveztem, 1960 közepén kiléptem a kirakatrendező iskolából, és elmentem a Nemzeti Színházba segédszereplőnek.

[...]

Két jogi kari társam akkor már a Nemzeti Színházban stasztált, és ebből éltek. Ezzel egy időben összetalálkoztam egy régi ismerősömmel, Boskovits Miklóssal. Művészettörténész volt, és kérdezte, hogy nem akarok-e a Corvinának korrek-túrákat olvasni. És mondtam, hogy dehogynem, akarok. Ugyanakkor kezdtem dolgozni a *Család és Iskolánál* is, ami Török Sándornak volt a lapja. Részben mint korrektor, de később cikkeket is írhattam. Török Sándor szeretett volna állást adni, de azt nem engedték meg, mert mindig kiderült a múltam.

Ez a külső életem volt. Valójában festő voltam, hazatérésem napjától fogva festtettem és rajzoltam.

Ekkor már feltett szándékom volt, hogy festő leszek. Minden szabad időmet erre fordítottam.

Kezdttem lassan megismerni Klee, Kandinsky, Chagall műveit, reprodukciós kötetekből. Hivatalos művészi képzésben sohasem részesültem.

„Tulajdonképp, ha vesszük, különösképpen hüledezni nincs min: 1956-tól 1961-ig, az csak öt év, mai naptárunk szerint egy szinte semmi, ha akkor, a gyermeki állapot ködeiből épp csak kibontakozóban, másként érzékeltük is az időt. Mégiscsak összetalálkoztunk aztán Fannyval.

És lett az életünkből egy ilyen házassági regény.

Rólam szólt és Fannyról, vagyis hát Fannyról és rólam; nemcsak udvariasabb így, hanem igazabb is. Valamiképp Fannyból indult ki minden. Hogyan állt mellém a gimnazista lány, hogy megpecsételje ezzel a saját sorsát is nem kis időre, ne vegyék fel, miattam, a Képzőművészeti Főiskolára, hiába volt övé a legjobb vizsgarajz. Három évre rá, hogy a börtönből hazatértem, kicsoda voltam, se diploma, se rendes állás, a Nemzeti Színházban voltam statiszta.

Egy barátinője hozta fel hozzánk a Barkóczyba; az öreg gesztenyefában vadgalamb burukolt, mágikus zöld fény lángolt a szobában. Fanny a szobájában körbejárt, én, szokásom szerint, az ágyon kucorogtam, mint aki el sem akar mozdulni már soha onnan. Tenyéryei rajzok, az én műveim, különböző méretű papírnégyesögek voltak sorban kirakva a bauhaus-komód tetején: azok előtt sétált föl-le Fanny, térdig érő, szilvakék ruhában.

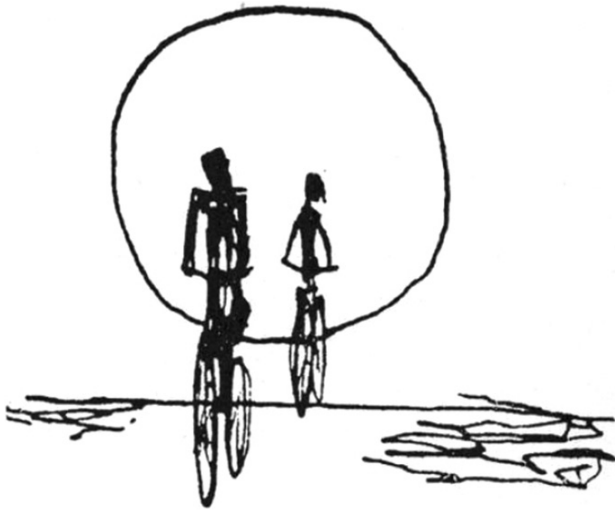
Bauhaus-komód és könyvespolc között, kicsit így inkább felém, ahogy szemmel tartom Fannyt szemüvegesen – messze még a nap, amelyen, Harry Benjamin szemgyakorlatainak hála, megszabadulhatok a szemüvegemtől –, az ablak közelében, kicsit azért a szoba mélye felé, mégis úgy érje teljesebben a súroló fény, a festőállványom; [...]

Fanny tehát, mesélem, hol a cseresznyefát nézte, az akkor épp készülőfélben levő festményt, hol meg a rajzaimat; én pedig őt néztem, a munkáimat nézte ő, én meg őt. [...]

Mozgása egyszerre volt érzéki és szögletes, ezek a mozdulatok megbabonáztak, vállának félfordulatai mondjuk, amelyek, a későbbiekben módomból volt kitapasztalni ezt is, tánc közben kiváltképp jól érvényesültek: meg nem untam már gyönyörködni bennük, noha én magam éppen nem voltam valami nagy táncos. Titokzatos óra ez, a régi Gellérthegy világa mélyén, abban a régi gellérthegyi alkonyatban. Benne van jó előre, ez ma már megállapítható, egész azóta eltelt életünk.”⁴

---

4 Karátson Gábor: *Ötvenhatos regény*. Kortárs Kiadó, Budapest, 2016. 162. oldal

1963–1968

[Házasságkötés, fiai születése, Corvina Kiadó]

1963-ban megnősültem, feleségem Granasztói Szilvia, bábművész, művészetpedagógus, Granasztói Pál leánya. Két gyermekünk van, Dávid (1964) és János (1966), ma már mindketten egyetemi oktatók.

1964-től a Corvina Kiadó munkatársa lettem, sokáig csak félállásban, amiből családomat is, habár szerényen, el tudtam tartani, és jutott időm a festészetre is.

Az esküvő után Karátson Gábor feleségével a VI. kerületi Budapest Gorkij fasor (ma Városligeti fasor) 38.-ba költözött apósáék műteremlakásába. A házasságkötés utáni években a külföldi és erdélyi utak rendszeresen folytatódtak feleségével és fiaival.

Idegen nyelvű korrektúrákat olvastam [...] és ettől kezdve félállásban a Corvina Kiadóban dolgoztam kézirat-előkészítőként.

Félállásba mentem a Corvinába, hogy legyen időm festeni. Rettenetes nehéz volt, mert a félállásért fél fizetés járt, holott, mint utóbb rájöttem, többet kellett dolgoznom, mintha egész állásban lettem volna.

1964–1969 [Az első kiállítás, bibliai képek]

Ekkoriban kezdtem először kiállításokon is szerepelni festményeimmel. Első absztrakt jellegű munkámnak, amelyet valóban képnek tekintek, hosszú címe van: „Az erdei bokor piros termése és mulandó lakóhelyünk”. 1964-ben festettem, de csak 1968 márciusában került kiállításra Budapesten, a Fényes Adolf teremben, első önálló kiállításomon.

Karátson Gábor festőművész első önálló kiállítása. Fényes Adolf Terem, Budapest, 1968. Megnyitotta: Bálint Endre.

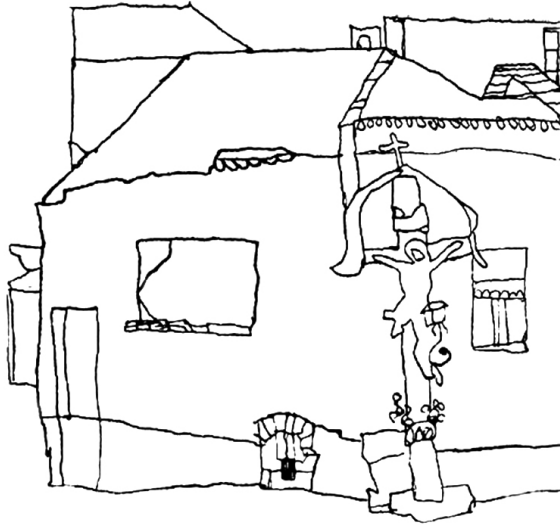
Bálint Endrével és rajta keresztül Vajda Lajos művészetével való megismerkedésem új irányba terelte gondolataimat. 1964 és 1967 között festettem absztraktnak mondható (részben nagy méretű) képeimet (*Az ország*, 1965, *Hogyan jön le az eső*, 1966), amelyekben a festői forma kérdését új oldalról közelítettem meg. Festői technikám attól fogva máig: fára ragasztott vászon, tempera, olaj.

Ezek a képek szerepeltek Karátson Gábor 1966-os kiállításán a Fiatal Képzőművészek Stúdiójában.

Egyéni kiállításom 1968. március 8–31. között volt a Fényes Adolf teremben. Itt harminc képemet állítottam ki, tíz munkát festői működésem kezdetéről tizenkét absztrakt művet és nyolc olyat, amelyben „absztrakt műveim” formai eredményeit meg nem tagadva igyekeztem az előttem lebegő egyetemes formanyelv közelébe jutni. Egyetlen plakátot terveztem, saját kiállításomé, amelyet linóleumba metsztem és lenyomtattam 150 példányban.

Kapcsolatba kerültem egy baráti körrel, amelynek számomra legfontosabb tagjai Keserü Ilona, Major János és Maurer Dóra voltak; mindhármuktól sokat tanultam. Tanulmányokat rajzoltam, és szinte nyomban festeni kezdtem. [...]

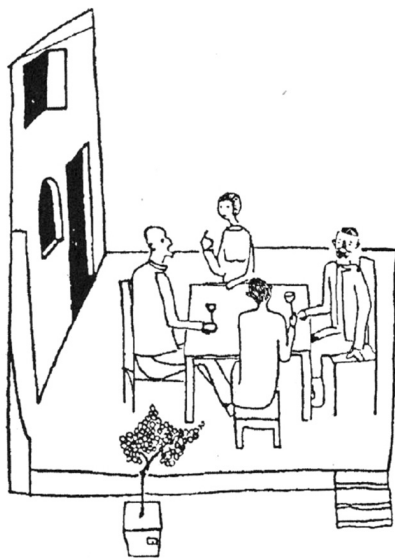
ha a hatásokat vizsgáljuk kezdettől fogva jelen volt ott [...] Paul Klee, Rudolf Steiner, Paracelsus, Jacob Böhme formai gondolatai, akinek írásait is behatóan tanulmányoztam, és elsősorban a természet iránti lankadatlan érdeklődésem, ami a Vajda-iskola jól körülhatárolható köréből meglehetősen hamar kivezetett (noha a Vajda szellemi nagysága iránti tiszteletem mindmáig megmaradt). Nagy méretű bibliai festményeim (*Jelenet Nappal, Holddal, Csillagokkal*, 1968; *A tizenkét éves Jézus a Templomban*; *a Doktorok között*, 1969).

Főként Maurer Dóra művei hatása alatt, a fiatal magyar festők egyik irányzatának légkörében, rajzoltam és festettem egy olyan stílusban, amelyet talán leginkább a Ben Shahnéhoz hasonlíthatnék. Az a fajta racionalizmus, amelyre törekedtem, voltaképp nagyon távol állt tőlem, Kleet szerettem, mindennap Klee-könyveket nézegettem, de úgy gondoltam, hogy valójában nem értem őt, nem értem, hogyan jut el a kleei látásmódhoz, s így nem követhetem őt: számomra ez hazugság lenne. [...]

Vajda Lajos műveit Nyugat-Európában csak kevésbé ismerik, pedig, azt hiszem, századunk legnagyobb mesterei közé tartozik. Szigorú logikával, feltétlen igazmondásra törekedve építette föl képeit, és éppen e szigor erejével képes volt fölemelkedni egy magas és szabad világba. Az ő műveinek segítségével „értettem meg” Kleet, Kandinskyt is. Mindebben nagy része volt a Vajda stílusát a maga költői módján továbbfejlesztő Bálint Endre képeinek is. Egy ideig tehát Bálint Endre tanítványaként, az ő felfogását igyekeztem folytatni – és közben, persze,

minden erőmmel távolodni is igyekeztem közelségéből, úgy érezve, hogy volta-képp valami mást akarok, mint ő. Bálint közel áll Chagallhoz, annak ellenére, hogy képeinek szerkezete igen szigorú, szerkesztett; én tehát absztrakt képeket festettem egy olyan szellemi légkörben, amelyet Chagall és Klee nevével lehet jelölni.

A kezdeti természetstúdiókat nagy, ún. absztrakt képek váltották fel, amelyeknek azonban minden része számomra jelentett valamit, én egyáltalán nem tekintem „absztrakt” műveknek. Hosszú volna itt arról írnom, hogy talán elsősorban a középkor végi festészet romantikus stílusa és az adzsantai freskók hatottak rám.

Képeim egyébként többnyire nagy méretűek voltak, és sokáig dolgoztam rajtuk, némelyiken fél évig is. Ez a munkamódszerem máig megmaradt. Közben azonban új festők közelségébe kerültem. Nagyon szerettem William Blake festményeit és rézkarcait [...] és Blake segítségével értettem meg végre Michelangelót is, azt, ami a nagy szobrász-festő művében máig érvényes tanítás. Nagy hatással volt rám Rudolf Steiner Goetheanum épülete is, és az első Goetheanum kis kupolájának festményei, amelyeket persze csak meglehetősen rossz fekete-fehér reprodukciókból ismerek. És, hogy megemlítsen még néhány „nem-modern” példaképet: a legjobban talán Grünewald és Altdorfer légkörében érzem magam, és nagyon szeretem az olasz trecento mestereit.

1970–1981

[Napvilágot látnak az első írások, festészeti témájú könyvek]

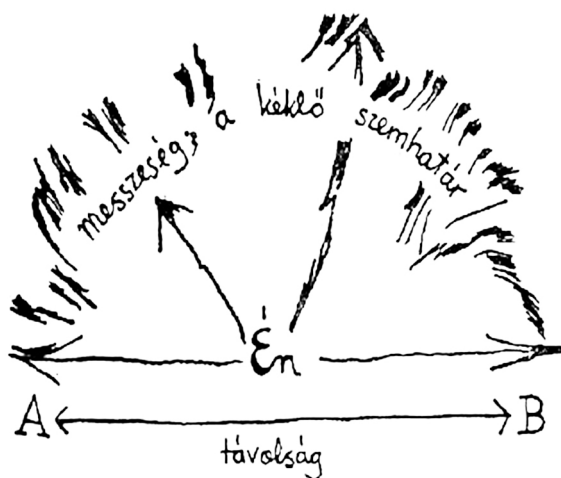
Törekvéseimet, amelyek lassanként más tájakra vittek, mint mestereim stílusa volt, megpróbáltam írásban is kifejezni. 1968-ban kezdtem óvatosan meg-megszólalni újra, meg-megjelentek eleinte inkább csak festészeti tárgyú műveim.

Kisebb betegségeken estem át, a gyerekek születése idejében többször változtattunk lakhelyet.

1971-től Karátson Gábor és családja a Budapest, VIII. Krúdy Gyula utca 20. III. 17. szám alatti lakásban élt. Ebben az időszakban kezdte el tanulmányozni kisgyerekek utcai krétarajzait, gyűjtése nagy részét azután közzétette *Az együgyű Isten* című könyvében.

Számos cikkem, cikksorozat, recenzióm stb. jelent meg különböző folyóiratokban (*Család és Iskola*, *Gyermekünk*, *Művészet*, *Magvető Almanach*). Képeimmel, könyveimmel napilapok, szaklapok foglalkoztak, többnyire elismerően.

Igyekeztem az előttem lebegő egyetemes formanyelv közelébe jutni – e törekvésemben legfőbb példaképemnek két költőt: Goethét és Novalist tekintek.

Első könyvem *Miért fest az ember*, 1970-ben jelent meg a Corvina Kiadónál; és ezt követte *A festés mestersége*, 1971-ben.

Írtam egy könyvecskét Leonardo Da Vinciről, *Így élt Leonardo da Vinci* (Móra Kiadó 1973). A *Hármaskép*, három nagyobb esszé Grünewaldról, Leonardóról és Vajda Lajosról, 1975-ben jelent meg a Magvetőnél. Ugyancsak a Magvetőnél jelent meg első elbeszélő művem, *A Gyermek Altdorfer* 1981-ben.

Karátson Gábor 1975-ben írta Csontváry-tanulmányát (*Peniél – Egy szimbolikus élet értelmezésének megkísérlése*), és ebben az évben jelent meg a Magvetőnél *Hármaskép* című könyve is (1975). 1980-ban lefordította Johannes Itten *A színek művészete* (1978) című művét és Paul Klee *Pedagógiai vázlatkönyvét*.

1974 [A depresszió éve]

Amikor [...] egész állásba kerültem [a Corvina Kiadónál – a szerk.], gyöngyélettem lett, fele munkáért dupla fizetés. Irtózatot keveset kerestem, illusztrációkat is készítettem, ilyesmiket. Valahogy megéltünk, de én lassan tönkrementem, súlyos álmatlanság tört ki rajtam. Ez 1974-ben volt már. Közben öcsémekkel is összekülönböztünk, akikkel együtt éltünk, és ez is hozzájárult a lerobbanásomhoz. Aztán orvoshoz kerültem, aki gyógyszerekkel kezelte, és azon teljesen tönkrementem.

1974–1996 [Sajtóképek]

Történelmi képeim (*A mohi csata*, 1971–1975) után, egy elsősorban a világ ökológiai helyzetére való ráébredéséből következő emberi és művészi válság után kezdtem el festeni újságképeimet (*Recovering the body*, 1974), folytatva e sorozatot 1996-ig.

Ezekben mindig egy – lehetőleg rossz minőségű – újságfotóból indultam ki, miközben a fotónaturalizmushoz a dolognak semmi köze nem volt: az e célra kiválóan alkalmas tojástempera és olaj segítségével, az átfestések, értelmezések és újrafestések rétegein át, szerettem volna – egy buddhista kifejezéssel élve – „méltó képhez jutni”, mintegy a kozmikus folyamatok elvont nyelvére fordítva le túlságosan is szenvedélyes emberi ügyeinket.

Kezdeti, többé-kevésbé realista megjelenítésektől (*Pintér a gólja után*, *Fazekassal*, 1978–1979; *Játékon kívül. Sérült holland játékos*, 1979) így jutottam el az 1992 és 1996 között festett képek (*A puccsisták ellen*; *C'est véritablement un athlète complet*) ismét csak „szinte absztrakt” felfogásáig. Igazából sem ezek nem absztraktak, sem azok a régiek nem voltak azok. Eltekintve attól, hogy az absztrakt festészet fogalma maga is már csapda, tévút, sehová sem vezet – vagy önellentmondás, vagy tautológia –, a kérdés nem is foglalkoztatott: mindig a test volt, ami érdekelt, körüljárhatósága, térbe-fordulása, amely természetesen jelentésével együtt értendő.

Bellák Gábor *Gesztusok. Karátson Gábor sajtóképei* című műve a Karátson Archívum Könyvek sorozat részeként 2023-ban jelent meg.

1976–1980 [Goethe-illusztrációk]

1980-ban könyv alakban, két kötetben láttak napvilágot Goethe *Faustjához* festett akvarelljeim. Mindezt a hivatalos kritika közönye és támadásai fogadták, egy vezető elvtárs szerint, állítólag veszélyesebb voltam, mint az egész avantgarde.

1992–2007 [Bibliai akvarellek]

Bibliai akvarelljeimből 2002-ben a *Szent Lukács írása szerint való evangélium*, 2007-ben a *Szent János írása szerint való evangélium* jelent meg.

Karátson Gábor 1992-től újra festett bibliai témájú képeket – általában akvarelleket –, melyeket térden állva hozott létre. Életének utolsó évtizedében is többnyire bibliai akvarelleken dolgozott, ezeket állította ki, 2002-ben *Szent Lukács írásai szerinti evangélium* címmel Keszthelyen, 2004-ben *Szent János evangéliuma – bibliai akvarellek* címmel badacsonyi tárlatán, majd 2007-ben a Parti Galériában Pécsen.

Az egészen vékony fehér papírt az ágyra fektetem, olvasom a vizsolyi bibliát és rajzolgatom, hogy mi jön elő magától. Tartom magam a szöveghez. A kiállításon betűhíven jelzem, hogy az egyes jelenetek mely könyvekhez készültek, például Szent Jánosnak mennyei jelenésekről való könyve. Valamennyi művön szembeötlő a rengeteg ceruzavonal, a sok változás. Egyszerre rajzolok és festek, és ha elkészültem, kivasalom a vékony lapot, kivasalom újra meg újra, így a kép különleges textúrát kap.

A *Faust*-akvarellekhez képest a bibliai akvarellek szinte minden tekintetben teljes változást hoztak. A hagyományos ikonográfiához, az egyes jelenetek évszázadok megszentelte értelmezéséhez nem sok közük van, ami részben nyilván abból következik, hogy a Biblia megértéséért folytatott saját küzdelmem produktumai; másfelől azonban, és számomra ez a fontosabb, megint csak a plaszticitásról, a térbe-fordulásról van szó. Igaz, nem egészen úgy, ahogy azt képzelni szokták. A plaszticitás, szemben például az általam végtelenül nagyra tartott kínai tájképfestészet álomszerűségével, az európai festészetnek szinte lényege, bonyolult, részben a Bibliából következő összefüggések szerint. Ily módon számomra a bibliai akvarelleken végzett munka, múlt, jelen és jövő kontinuitásának azon a rendkívül veszélyezett pontján, amelyen állunk, az európai történelem és festészet éltető erőinek keresését egyszerre s egyaránt jelenti.

Így készültek el akvarellsorozatai a Biblia egyes könyveihez, melyek később könyv formájában is megjelentek.

1969–2013 [Filmek, interjúk, rádióadások]

Szépek az utak. Film Karátson Gáborról. Készítette: Árvai Jolán, Fekete Katalin, Gyimesi Ágnes, Jókai Lóránt, Katona Péter, Káplár Ferenc, Sipos József, MTV, 1969

Boldogtalan kalap. Rendező: Sós Mária, bemutató: 1981. február 26.

A filmben egy 10 perces jelenetben szerepel Karátson Gábor.

1992. november 30. és december 4. között adásba kerül a Magyar Rádióban Karátson Gábor *Botlik az ember, míg halad.* „A Faustból, a Faustról” című 5 részes rádiójáték-sorozata.

Gaia – Ökológiai filmújság (23) 10. rész. *Hazatérés I.* Karátson Gábor. Szerkesztő-riporter: Hollós László. Rendező: Paczolay Béla. MTV, 1999
A felvételek a Gyimesben készültek, Gyimesközéplokon és környékén.

Alternatív Magyarország – Jöjj meg Duna, jöjj meg. Riportfilm a Dunáról Karátson Gáborral. Szerkesztő-riporter: Hollós László. Rendezte: Paczolay Béla. MTV, 2000.

Tudósklub, 13/5. Beszélgetés Karátson Gáborral a *ji kingr*ről. Rendező: Gyenes Gábor. 52 perc, MTVA, 2003.

Gaia – Ökológiai filmújság (24) 11. rész. *Hazatérés II.* Karátson Gábor. Szerkesztő-riporter: Hollós László. Rendező: Paczolay Béla. MTV, 2005.

Szembe jő az idő. 6 részes rádiós életműinterjú a hetvenéves Karátson Gáborral. Szerkesztő-riporter Sári László. Magyar Rádió, adásba került: 2005. május 27. – június 3. között.

Kép-alkotás. Karátson Gábor műhelyében. Rendező: Sipos István. 21 perc, MTV 2005.

„...*festeni fogok...*” – Portréfilm Karátson Gáborról, a Magyar Művészeti Akadémia néhai tagjáról. Rendező, operatőr: Gulyás János MMA, 2013, 52 perc, 48 mp.

Lélek Boulevard – Barkó Judit műsora. Karátson Gábor festő, író. Rendező: Kiss Gábor. MTV, 2005.

1992 [Az első regény]

Karátson Gábor 1971-ben franciaországi tanulmányútra nyer ösztöndíjat. Az ezt követő években további tanulmányutakat tesz Lengyelországban,

Csehszlovákiában, Romániában, Angliában, Hollandiában, Olaszországban. 1987/1988-ban Soros-ösztöndíjat kap regényének elkészítésére.

Tíz évig dolgoztam egy hosszabb regényen; *Ulrik úr keleti utazása avagy a zsidó menyasszony* a címe. 1992-ben jelent meg a „2000 könyvek” között.

1985–2005 [Duna-mozgalom, díszlettervezés, a weimari előadás]

Utolsó politikai képem: Jelcin egy tank tetején állva szónokol a változásokat visszafordítani akarók ellen. A bős–nagygyarosi vízlépcsőrendszer tervei és már meg is kezdett építkezései miatt mély depresszióba esve nem olvastam már újságot, nem hallgattam rádiót, minden érdeklődésemet elveszítettem a világ iránt: ismerőseim kinevettek, amikor kiderült, hogy azt sem tudom, ki az a Gorbacsov. A szovjetunióbeli változások egyszer csak sejtetni kezdték, hogy jöhetne már valami más is. Mintha betévedt volna a sötétbe néhány fénysugár; a Duna-mozgalom is elindult, visszatértem a világba.

Az 1970-es évek végén természetjáróként, majd a felesége édesanyjától kapott csónak birtokosaként, egyre aktívabb dunai evezősként mélyen érintette a tervezett bős–nagygyarosi vízlépcsőépítés. A 80-as években a környezeti katasztrófa közeledte kétségbe ejtette. 1985 októberében kapcsolódott be aktívan a Duna-mozgalomba.

1990. április 23-án nyílt levélben fordult Václav Havelhez, a csehszlovák elnökhöz, aki – feladva korábbi álláspontját – végül támogatta a bős

vízlepcső megépítését. Karátson Gábor ezen mélységesen megdöbben. „Úgy kezdtem érezni, egyre inkább, levelet kell írnom önnek. Levelemnek a bős–nagygyarosi vízlepcsőrendszeréről kell szólnia, muszáj most már megint erről beszélni. [...] Amikor önt elnökké választották – mi tagadás, könnyeztünk örömeinkben –, azt hittük, most már minden jóra fordul. S éppen ezért ért úgy bennünket a hír, mint pörölycsapás, először el sem akarta hinni az ember, azt mondta a rádió, ön azt nyilatkozta volna, féltréfásan talán: magánemberként ön a bős–nagygyarosi tervet a tébolyok tébolyának tartotta, de most, hogy elnök, már másként látja a dolgot. Azóta hónapok teltek el, Bős pedig épül tovább változatlanul. Elnök, az igaz, én még sohase voltam. Nem tudhatom, miféle erők kereszttüzében áll ön. Ám ebben a dologban ön nem köthet egyezséget a halál erőivel. Ha ebben a dologban ön egyezkedik, az valóban azt jelenti: az elnyomottak és szenvedők szolidaritása illúzió volt.” Nyílt levél Václav Havelhez (*Magyar Nemzet*, 1990. április 23.)

Az 1990-es évek elejére Karátson a Duna-mozgalom egyik meghatározó vezetője, vezérszónoka lett. 1991 februárjában bekerült a Duna Kör hattagú elnökségébe. Az elnökség további tagjai 1992 májusában: Vargha János, Nagy Ágnes, Farkas Pál, Droppa György, Völgyi János.

1991-ben Karátson Gábor díszletet tervezett Csehov *Cseresznyés kertjének* színházi előadásához. Rendező: Fodor Tamás, bemutató: 1991. október 25. Szolnoki Szigligeti Színház.

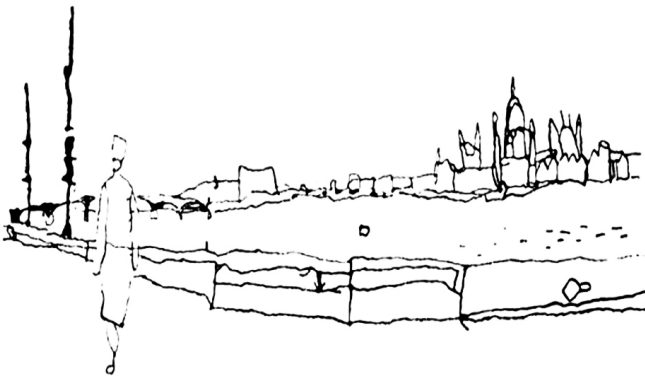
1992-től éveken át folyamatosan részt vett civil demonstrációkon, tiltakozó petíciók megírásában, a bős–nagygyarosi vízlepcsőrendszer megépítése elleni tiltakozásokban. Írásai, nyilatkozatai jelentek meg, interjúk készültek vele a rádióban, televízióban; a Duna-mozgalom meghatározó közéleti szereplőjévé vált. „A Duna-mozgalom az ötvenhatos forradalom egyenes ági folytatása, mivel a természet vagy az ember elnyomása egy és ugyanaz: despotizmus. Ebben az esetben az elnyomó hatalom az újfajta technokrata terror.”

1993 áprilisában a magyar kormány a Hágai Nemzetközi Bírósághoz fordult a Duna egyoldalú elterelése miatt. A per 1997. szeptember 25-én azzal az ítélettel zárult, hogy maradjon minden, ahogy van, azaz a dunakiliti duzzasztó üzemben maradhat, a nagygyarosi duzzasztót viszont nem kell megépíteni, ha az visszavonhatatlan környezeti károkat okozna. Az 1956-os forradalomban való helytállásáért – 1995-ben Nagy Imre-emlékplakettet kapott.

1997 és 1998 között a Duna-mozgalom vezetői között állandósult viták Karátson Gábort arra készítették, hogy a Duna Körötől függetlenül is fellépjen a Duna érdekében. A hágai ítéletet követően lakásán megalakult a Duna Charta. Alapítók: Balassa Péter, Czákó Gábor, Ferencz Csaba, Hajósy Adrienne, Illés Zoltán, Jávor Károly, Karátson Gábor, Kiss Róbert, Lányi András, Perczel Anna, Szilágyi Ákos és Vida Gábor. 1998. február végén a Duna Charta és a Duna Kör közösen szervezett tüntetése a rendszerváltás utáni legnagyobb tömeget mozgósította. A demonstráció nemcsak bizonyította, hogy az emberek többsége továbbra is elutasítja a gátépítést, hanem a küszöbönálló országgyűlési választás kimeneteléhez is hozzájárulhatott.

A nagymarosi vízlépcső építésének tervét ugyan a kormány elvetette, de a Duna elterelése miatt súlyos vízellátási problémákkal küszködő szigetközi térség rehabilitációja váratott magára. A Szigetköz rehabilitálása körüli viták miatt Karátson 2000-ben kilépett a Duna Körből, és tudósokkal, közéleti személyiségekkel együtt megalakította a Védegyeletet, s ennek keretében folytatta tovább ökológiai, környezetvédelmi tevékenységét. A Védegyelet alapító tagjai: Ángyán József, Karátson Gábor, Nagy J. Endre, Sólyom László, Vásárhelyi Judit, Vida Gábor és Zelnik József. Az egyesület elnöke: Karátson Gábor. A Védegyelet 2004-ben a Zengőre tervezett lokátor megakadályozásával, 2005-ben Sólyom László köztársasági elnökké jelölésével szerzett országos ismertséget.

1999. március 17. és 20. között a Harmadik Weimar Symposium programján Karátson Gábor egyedüli magyar résztvevőként (németül) beszélt Goethéről.

1992–2014 [Karátson Gábor szépírói korszaka]

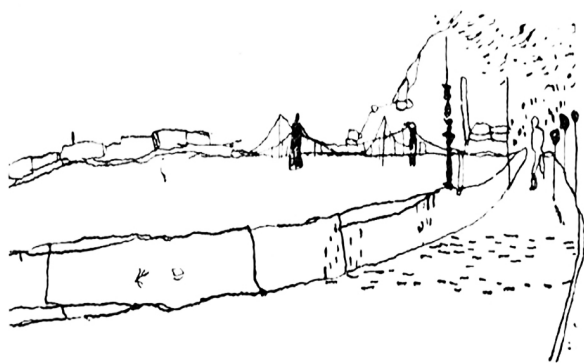
...mindenképp valami összefüggőnek és egységesnek érzem azt az egészet, amivel foglalkozom, és szeretném azt a hálót, amelyet gyerekkoromban kivettem, lassacskán összehúzni. Ez azonban egyre nehezebbnek bizonyul, s nemcsak mert munkám, nyilván éppen az alapvető terv összetettsége miatt, meglehetősen bonyolulttá vált anyagi terhek is nyomasztanak. Két egyetemista fiunkat kell eltartanunk szerény szerkesztői és tanári fizetésünkből. Kénytelen vagyok újra meg újra a legkülönbözőbb mellékmunkákat is vállalni, illusztrálást, borítókészítést, fordítást, cikkírást stb., ezek sajnos sok időmet és erőmet elveszik.

Hovatovább tíz éve foglalkozom *Az epsomi derby* című, az 1956-os forradalomról szóló regényemen is.

Ulrik úr keleti utazása avagy A zsidó menyasszony, 1–2. Európa Alapítvány, Budapest, 1992 (2000 könyvek)

Világége után. Cserépfalvi Kiadó, Budapest, 1993 (Kontextus)

Az ügygű Isten. Filum Kiadó, Budapest, 1997

1990–2003 [„Lao-ce meg én”, kínai műfordítások]

Ötvenéves vagyok. [...] Több mint három éve tanulom a klasszikus kínai irodalmi nyelvet, kép és szó egységének ezt a *par excellence* orgánumát.

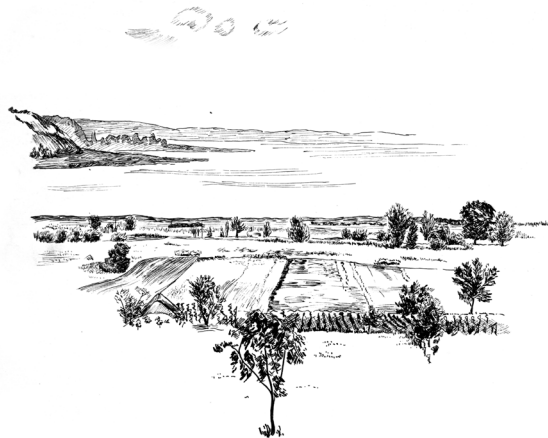
Mindazonáltal, csupán az én akvarelljeimet illetően – hogy még bonyolultabb legyen a dolog –, utólag, egy-egy kép vagy egész sorozat elkészülte után azt szoktam észrevenni, hogy felépítésük – elsősorban egy-egy képé, önmagában, de bizonyos értelemben a sorozatoké is, egymás közötti összefüggéseikben – az archaikus kínai írásjegyek felépítésével rokon. Nem a ma ismert, „modern” írásjegyekével tehát, hanem ezeknek az ősi jóslócsontokon található ősformái-

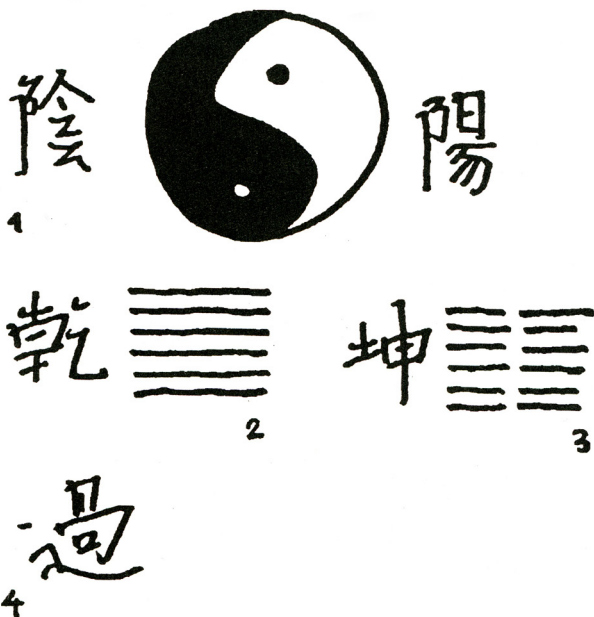
val, amelyek valóságos kis képek; és ez a rokonság egészen átvitt értelemben van csak jelen, nem úgy, mint Paul Klee képein, amelyekben a hasonlóság annyira szembeötlő, hogy akár tudatos követésre is gondolhatna az ember. [...]

Irodalmi tevékenységem festői munkámmal ezen a ponton dokumentálhatóan is kapcsolódik. *Ji king*-fordításomon (*A változások könyve*) tíz évig dolgoztam; lábjegyzeteihez a fent említett archaikus kínai írásjegyek százait másoltam le, különböző forrásokból. Fordítói munkám számomra kizárólag költői és filológiai tevékenységet jelentett, és semmi mást; eszembe sem jutott, hogy e könyvhöz, amely sok szempontból a Biblia kínai megfelelője, képeket akarjak készíteni, bármi módon. A képek a *ji king* írásjegyeiben, ezek archaikus formáiban eleve adva vannak. Nem így a Bibliában, ahol az akvarellek készítése, számomra legalábbis, valamely mélyebb megértés lehetőségét adta, olyasmit, ami a szövegben tulajdonképpen nincs jelen. Mindez, saját festői munkám körén messze túl is, a képzőművészet és a nyugati vallásosság összefüggéseiről is sokat mond. Így azután, eredeti szándékaimtól szinte függetlenül, ezek a bibliai akvarellek szöveg és kép viszonyáról készített tanulmányorozatnak is tekinthetők.

Tao Te king-fordításom (*Lao-ce tao te king*) 1990-ben jelent meg a Cserépfalvi Kiadónál; ennek egy teljesen átdolgozott fordítása, részletes kommentárral, ugyancsak a Cserépfalvinál, 1997-ben. Ez a munka magától vezetett be *A változások* könyvének fordításába – ez a *ji king*; tudtommal ez az egyetlen olyan európai fordítása, amely költői műként fordítja le; fordítás és kommentár készen áll, a Q.E.D. kiadó szándékozik megjelentetni, jelenleg a második korrekcióra fordulón dolgozom. [1999 – a szerk.]

Szó, ami szó, magamnak is időbe telt és sok évtizednyi munkába került, hogy legalább számomra nyilvánvalóvá váljék, festészet, költészet és írás s a kínai filozófusok fordítása az én esetemben ugyanaz a munkaterület – ugyanaz a munkadarab.

1991–2011 [Kínai filozófia oktatása hazai egyetemeken]

A környezeti katasztrófa közeledte kétségbe ejtett, belekerültem a Duna-mozgalomba. Rövidesen állásomat is veszítettem, így kezdtem egyetemeken kínai filozófiát tanítani.

1991 és 1993 között Karátson Gábor a Miskolci Bölcsész Egyesületben tanított, az „Ökológia, Tao te king” című tantárgyat oktatta.

1992-től 2003-ig tanítottam a Janus Pannonius Tudományegyetemen (ma Pécsi Tudományegyetem) és az ELTE-n kínai filozófiát és annak nyugati párhuzamait, tanítom ezeket a budapesti Képzőművészeti Egyetemen.

A Képzőművészeti Főiskola (a Magyar Képzőművészeti Egyetem jogelődje) rektora, Sváby Lajos – Maurer Dóra indítványozására – 1992. január 7-én kérte fel Karátson Gábort a februári félév keretében meghirdetett egy hónapos kurzus megtartására a Főiskolán. A kurzus témájának meghatározásában, a gyakorlat és elmélet arányának kialakításában és a diákokkal való találkozás sűrűségében szabad kezet kapott Karátson. A felkérést elfogadva az előadás-sorozat témájaként ezt jelölte meg: „Buddhista és taoista idő- és térszemlélet a *Tao te king* 25. és 1. verse nyomán, kínai írásjegyek struktúrájának elemzése a képépítés

szempontjából. Színek; akvarellfestés és tojástempera”. A kurzus – előadások formájában – 1992. február 24. és március 24. között valósult meg heti két órában. Alkalmanként mintegy negyven diák vett részt az előadáson: festők, szobrászok, grafikusok, restaurátorok. Maurer Dóra a szobráshallgatók kérését tolmácsolva kezdeményezte a kurzus meghosszabbítását még egy hónappal (az 1992. április 3. és május 3. közötti időszakra). Sváby Lajos hozzájárult a meghosszabbításhoz.

1999-ben az egyetemen elindult a „Filozófia”, illetve a „Művészet-filozófia” című kurzus. Az 1999/2000-es tanév második félévében a tantárgy előadójának Sólymos Sándor tanszékvezető Karátson Gábort kérte fel, aki „A kínai filozófia európai párhuzamai” címmel heti két órában tartott előadásokat a félév folyamán. Sólymos Sándor ajánlásában kiemelte, hogy Karátson Gábornak a tárgyban való jártassága – ismertek a kínaiból fordított munkái –, valamint oktatási tapasztalatai megfelelő garanciát nyújtanak a kurzus megtartásához.

A levéltári iratanyagban megtalálható Karátson Gábor szakmai önéletrajza 2000. február 16-i dátummal:

„Budapesten születtem, 1935. május 21-én. Anyai nagyapám, Olgyai Viktor hozta létre a Képzőművészeti Főiskolán a grafikai tanszékét; érdekes távol-keleti gyűjteménye volt; képzőművészeti környezetben nőttem fel [...], Keserü Ilona, Major János, Maurer Dóra, később Bálint Endre baráti köréhez tartoztam, tőlük, természetesen sokat tanultam is. Kínai filozófiával is foglalkozom, két *tao te king*-fordításom, kínai eredetiből, 1990-ben és 97-ben jelent meg a Cserépfalvinál; jelenleg *ji king*-fordításom korrektúráin dolgozom.”

[1993–1995 és 2006–2008: A Tan Kapuja Buddhista Főiskola]

Karátson Gábor A Tan Kapuja Buddhista Főiskolán 1993. ősz – 1994. tavasz, 1994. ősz – 1995. tavasz és 2006–2008 között tanított. Farkas Pál, a Főiskola tanára írja róla nekrológiájában: „Tanításában már megjelentek későbbi *Ji King*-fordításának elemei is, persze a rá jellemző változatos és rendkívül illusztratív kitekintésekkel a buddhizmus, az európai filozófia és a művészet felé. Gábor rendkívül szenvedélyes és izgalmas előadó volt, plasztikus képei és életszerű hasonlatai általában az ősi kínai ideogramok vizuális és történeti megközelítéséből indultak ki, és gyakran meglepő és rendkívül változatos utakon jutottak el a szavakkal megfogalmazható jelentésig. Magyarázatait hallgatni olyan volt, mintha egy Európából kiinduló és oda visszatérő keleti utazáson vettünk volna részt, egyszerre magas fokú szellemi és esztétikai élmény.”

2005 [Erdély]

2005 nyarán a Székelyföldre utazott feleségével, Granasztói Szilviával, Dávid fiával és az unokákkal.

Amikor 2005 nyarán – Andris és Mózes is ott volt – Hamilton [...] átautózott velünk Setétpatakról Székely-Keresztúrra (útközben, ha már arra járunk, benéztünk őseim falujába, Telekfalvára is, Forró Jenőékhez: Árvátfalva, Boldogfalva, Patakfalva, Telekfalva, ezek ott vannak egy bokorban), ki tudja, milyen vizionlátást nem vártam attól a keresztúri úttól, a paplaktól, a templomtól, valahogy az egésztől, Petőfi Sándor hült helyétől.

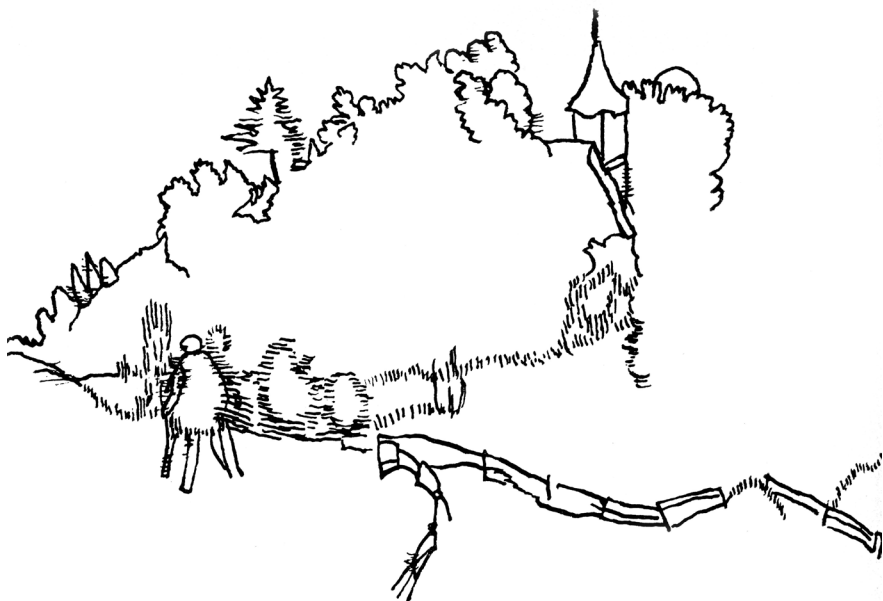
[...]

„Mindig úgy megyünk, hogy Magdolna-napkor, július 22-én már Setétpatakon legyünk”, írtam még a boldog napokban, „ami gyakorlatilag azt jelenti, hogy 20-án, Illyés napján is ott vagyunk már. Olyankor többnyire mennydörög”.

[...]

Ezért is látom annyira tisztán Veronka kertjét, innen asztalomtól, tisztábban szinte, mint amikor még tényleg ott lehettünk Setétség patakán. Látom a ke-rekes kutat is, amelyet pedig már rég betemettek, csak egy üres kör jelölte a helyét, azt valamiért nem verte be a fű; ott halmozták fel később a homokot, amikor a régi – még nálam is idősebb – verandás házat le kellett bontani, s fel-építeni az újat. Annak az egykor tényleg létező kútházikónak az árnyékába dőlt le szundítani egykor Kristó András, szeredai geográfus, Hamilton atyai barátja, akkor is már beteg, miután átvitt minket Szeredából Setétpatakra, Fannyt, Hadnagy Juditot, Hamiltont meg engem, hogy a Ceaușescu-korszak hosszú kényszerszünetje után Veronkáékat újra megtaláljuk.

A népművészet iránti érdeklődésem is meglehetősen régi keletű, és összefügg a természet élete iránti már említett előszeretettel. Apai ágon erdélyi származású lévén, sokat jártam a székely hegyekben, pásztorok stb. között, és ennek archaikus, ma már egyre fellelhetlenebbé váló életformának nehéz, de mélyen emberi volta erős képekben él bennem. Így azután a népművészet elsősorban az életforma, sőt még általánosabban ember és természet kapcsolata felől érdekel.

2006. október 23-án, este fél hétkor az Astoriánál, amikor azok a lángok a fejemre hulltak – nem épp a Szentlélek lángjai, mégis, fölülről érkezők –, tudtam már akkor, azzal a lángolással kell majd még egyszer valamit kezdenem. „Vigyázz! Vigyázz!” kiáltották a körülöttem állók, és én vigyáztam.

2007 [Forgatás a Duna TV-vel a Gyimesben]

2007 májusában Erdélyben forgatott a Duna TV stábjával.

A következő év pünkösdjén aztán, a Somlyó-hegyen, fölfelé cipekedve a meredélyeken, hogy azt hittem, ott szakadok meg – élesen tűzött le rám a Nap, lihegtem, szakadt rólam a verejték (a Duna tévé, ki tudja, miért, nem volt hajlandó útba ejteni a szeredai könyvkereskedést, amelynek vendégszobájában az éjszakát töltöttem, nemcsak a kérést nem, magát a kérdést sem értették, miért kellene arra kanyarodniuk), néztem, mindenki könnyen jár, csak én, az öregember hurcolom magammal egész poggyászatot –, ahogy egy bokor alá lerogytam, éreztem, kezd a történet összeállni.

2010 [Az utolsó interjú Karátson Gáborral]

Lélek Boulevard – Barkó Judit műsora: Karátson Gábor, 2010. szeptember 4-i adás. Rendező: Kiss Gábor, 27 perc, MTVA

2011 [Az utolsó félév a Magyar Képzőművészeti Egyetemen]

Az Egyetem Neptun rendszerében elérhető adatok alapján Karátson Gábor oktatói tevékenysége 2002 márciusától dokumentáltan követhető egészen 2011. december végéig. Munkaviszonya a Magyar Képzőművészeti Egyetemen 2011 végén szűnt meg.

2012 [Az utolsó önálló kiállítás]

2012. június 9. – 2012. szeptember 9. *Akvarellképek Máté és Márk evangéliumához*. Keresztény Múzeum, Esztergom. Megnyitotta: Zászkaliczky Zsuzsanna, Seres Ferenc

2014 [Az utolsó önálló kötet]

A csodálatos kenyérszaporítás. Budapest, Kortárs Kiadó, 2014

1994–2014 [Közéleti szerepvállalás és díjak]

Tagja lettem a Magyar Képzőművészeti Szövetségnek és a Szinyei Társaságnak, a Magyar Festők Társaságának 1994-től 2002-ig elnöke is voltam. 2002 és 2015 között a Duna Charta elnöke. A Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja 2011-től 2015-ig. Az 56-os emlékérem, a Nagy Imre-emlékplakett és a Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztjének (1995) kitüntetettje lettem.

2003: Munkácsy Mihály-díj

2005: József Attila-díj

2006: Kossuth-díj

2006: Arany János-díj

2000 [Vékony fal]

Hogy Isten valóban ott áll-e mindig a küszöbön, vagy éppen csak a fal másik oldalán, kérdezni lehet, tudni nem; én legalábbis nem tudom; de vannak az életünknek olyan pillanatai, amikor hirtelen, egész közélről majdnem megmutatkozik.

1956 novemberében vagy decemberében, nem tudom már (nem laktam ott-hon, bujkáltam éppen), bizonyos estén, váratlanul, még utoljára valamely lehetőség adódott, hogy elhagyhatnám az országot. Nemcsak, hogy bizonyos voltam abban, börtönbe kerülök majd (ami így is lett), attól is féltém, fölakasztanak ('57 nyarán, a Fő utcán, néhány hónapig úgy tetszett, ebben is volt valami, de ebből aztán semmi se lett, megúsztam másfél évvel), s így megfontolandónak látszott a dolog: teherautóval, Jugoszlávián keresztül. Reggelre kellett döntenem; de én nem tudtam és nem is akartam dönteni.

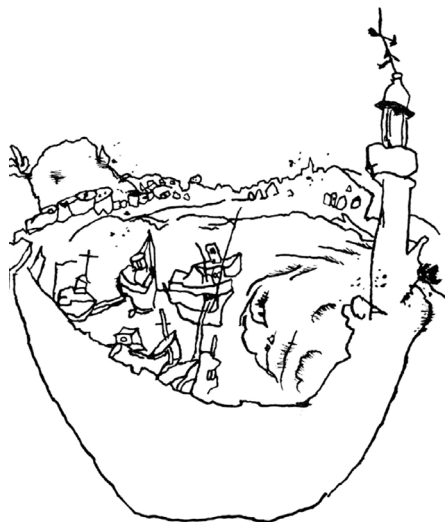
Akartam valamit tenni persze, egészen elviselhetetlen ne legyen; de ez a valami a döntés (hisz éppen arra voltam képtelen) nem lehetett. Imádkozni kezdtem; mutassa meg nekem Isten, mit tegyek. Mire egy fal képzeje jelent meg előttem. Vékony, viaszból fölrakott fal, de egy egész szobáé; szabálytalan, repedésekkel dudorokkal. [...]

Mindössze ez a fal választ el Istentől engem. Ha megölnék, nem más történik, átütik ezt az amúgy is alig létező falat. Valami jó történik velem akkor.

És nyomban és teljesen megnyugodtam. Ha ez a helyzet, márpedig látom, ez a helyzet, értelmetlenség volna akkor a Földön ide-oda cikáznom. Tulajdonképpen mintha biztonságban volnék. [...]

Lehet, nem vagyok elég mély vagy elég éles vagy önmagam számára áttekinthető, ilyen kérdések föltevésére, de ezen most már nem segíthetek. Elhangzott a kérdés, megjelent a válasz (nem szó, hanem kép, és ez is jellemző talán rám); a pillanat, ahogy jött, elszaladt; az elkövetkező évtizedekre (a börtön után jött csak az igazi feketeleves) bőven elegendőnek bizonyult.

Sok minden más is köt ehhez az országhoz, ehhez a földhöz, azon az esti pillanaton túl; az, amit akkor megtanultam, világi értelemben bizonyos negatív hazaszeretet volt (hogy a teológiából és misztikából kölcsönzött szóval éljek); egy másféle térre vonatkozott, mint a nyilvánvaló világi tér (ha van ilyen, egyáltalán, világi tér, magában véve, s nem ama másik által létezik – hagyjuk most a spekulációt). Nem azért maradok itt, mintha annyira jó volna itt nekem (ugyan mi volna itt annyira jó), hanem, mert elmenvén megtagadnám, ami az élet értelmét teszi.

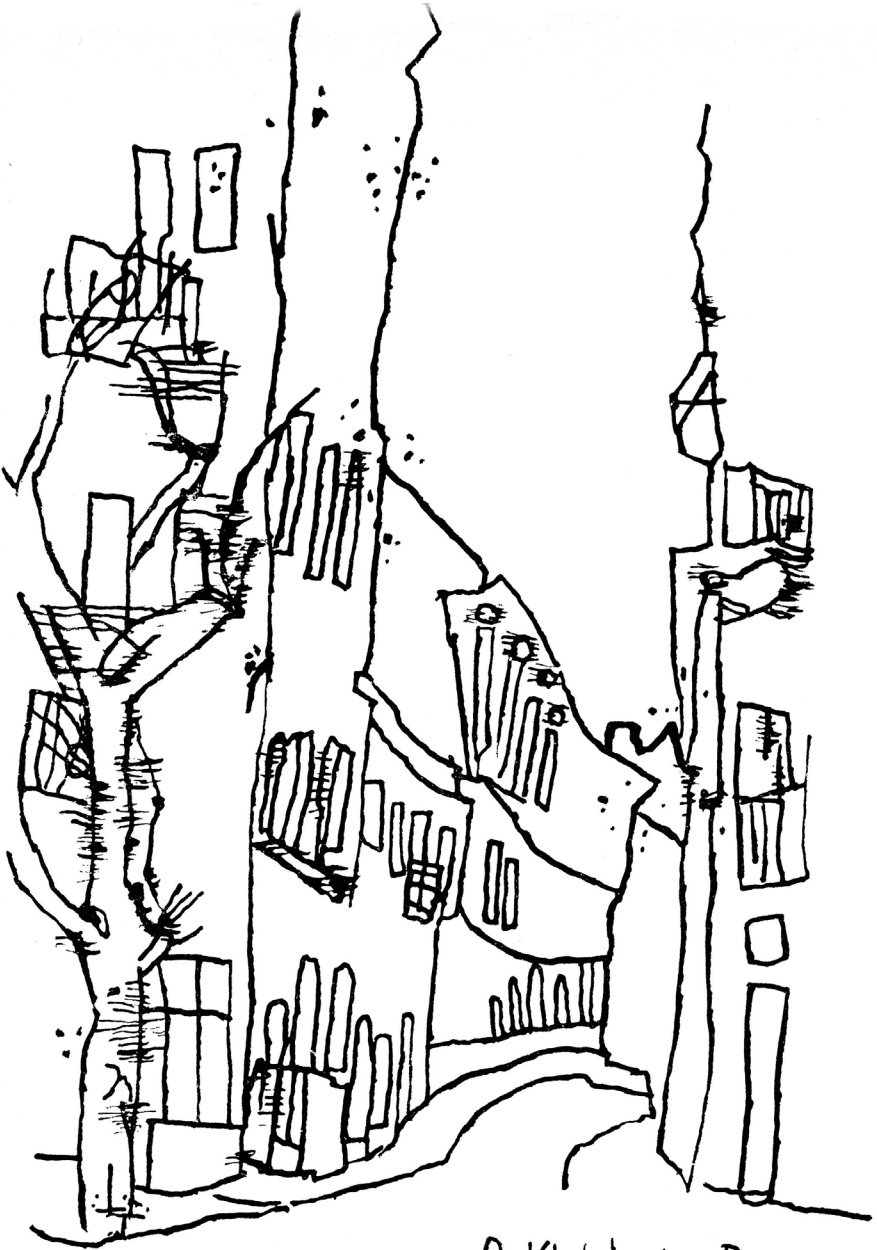
2015 [Sírhelye]

Karátson Gábor 2015. július 23-án Budapesten hunyt el. Temetésén jelen voltak családtagjai, barátai és kortársai, tanítványai, állami és civil szereplők. Néhai Karátson Gábor (1935–2015) részére a Fővárosi Önkormányzat díszsírhelyet adományozott a Farkasréti temetőben (Művészcsoport 25. rész, III. szakasz, 1. sor, 8. sz. sír).

„Halálával a magyar kultúra egyik legsokoldalúbb képviselőjét veszítettük el, egy olyan polihisztort, akinek minden megnyilvánulása a jó irányába mutató törekvés kifejeződése volt.” – Magyar Művészeti Akadémia

„az Ember mértéke a Föld / a Föld mértéke az Ég / az Ég mértéke az Út / az Út mértéke meg csak úgy / adódik”

(tao te king 25)

A Képiró utca Pesten

Felhasznált szövegforrások

Önéletrajzok: Karátson Gábor Archívum és Kutatóműhely, Életrajz, Duna, Közélet Gyűjtemény (EDK)

EDK-I/4/1-1 – Karátson Gábor szakmai önéletrajza, é. n.

EDK-I/4/2 – Karátson Gábor önéletrajza, 1978

EDK-I/4/3 – Karátson Gábor önéletrajza, 1985

EDK-I/4/4 – Karátson Gábor rövid szakmai önéletrajza, 1999. január 27.

EDK-I/4/5 – Karátson Gábor önéletrajza kézirással, é. n. [2007 után]

EDK-I/4/6 – Karátson Gábor gépelt önéletrajza, é. n. [2012?]

EDK-I/4/7 – Karátson Gábor szakmai önéletrajza, é. n. [1970 után]

EDK-I/4/8.1-3 – Karátson Gábor géppel írt jegyzete arcképfestészetről, angyalokról, é. n.

EDK-I/4/9 – Karátson Gábor önéletrajza

EDK-I/4/10 – Karátson Gábor életrajza – Antal Zoltán feljegyzése, Szinyei Merse Pál Társaság, 2002

EDK-I/4/11 – Karátson Gábor életrajza – Zoltán Judit lexikonszerkesztő feljegyzése

EDK-I/4/12 – A költészet másik fele: Karátson Gábor önéletírása. *Lyukasóra*, 2012. 6/6–7.

Egyéb források

Karátson Gábor: *Ötvenhatos regény*. Helikon, Budapest, 2005

Karátson Gábor: *A csodálatos kenyérszaporítás*. Kortárs Kiadó, Budapest, 2014

Egyetemes magyar hagyomány műhelysorozat, II. évf. II. félév, Karátson Gábor előadása: Lao-ce és a *Tao te king*. Göncöl Szellemtudományi Kör, évszám nélkül [videófelvétel]

Karátson Gábor válaszelevele Szócs Gézának (részlet). In: *Uó: A szézület nélküli magasság helye. Kötetben meg nem jelent írások (1964–2012)*.

Válogatta, szerkesztette, a szöveget gondozta és a bevezető tanulmányt írta Szántó F. István. Petőfi Kulturális Ügynökség Zrt. – Karátson Gábor Archívum és Kutatóműhely, Budapest, 2023

Karátson Gábor: Felette nagy kő. *Beszélő* 3. próbaszám ([1981.] november 20.), 1. évf. 3. szám

Karátson Gábor: „Ködmumusokkal birkóztunk”. http://server2001.rev.hu/oha/oha_document.asp?id=280&order=1. Az eredeti interjút Karátson Gáborral Romvári Zsuzsa készítette 1991–1992-ben.

Szerkesztette Lénárt András

Karátson Gábor kéziratos jegyzéke festményeiről, a festményekhez írott kommentárokkal. 72. sz. lap. Kézirat, Granasztói Szilvia tulajdona.

Órzási helye: Karátson Gábor Archívum és Kutatóműhely

Karátson Gábor: Vékony fal, semmi más? Emlék, egy régi decemberi este. *Vigilia* 2000. 12. szám, 897–898.

Fazekas Zsuzsa: Bakator utca 16. *Képmás* 2016. 3. szám, 88–89.

Az illusztrációk forrásai

Karátson Gábor: *Hármaskép. Leonardo, Grünewald, Vajda Lajos*. Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1975 (Karátson Gábor könyvillusztrációi)

Kontra György: *Ezerszer ember: gyermek!* Gondolat Kiadó, Budapest, 2009 [újra kiadva az első kiadás alapján: Kontra György: *A fejlődő gyermek*. Gondolat Kiadó, Budapest, 1963] (Karátson Gábor könyvillusztrációi)

Granasztói Pál: *Az építészet igézetében*. Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1966 (Karátson Gábor könyvillusztrációi)

Karátson Gábor: *A festés mestersége*. Corvina Kiadó, Budapest, 1971 (Karátson Gábor könyvillusztrációi)

Karátson Gábor: *Világvége után*. Cserépfalvi Kiadó, Budapest, 1993 (Karátson Gábor könyvillusztrációi)

Gesztusok I. Ceruzavázlat II. (1974 körül) Karátson Archívum, ltsz. KM-VII-04-43

Old iniquity – Faust II. kötet (1976–1980 között) Karátson Archívum, ltsz. KM-VII-02-19

Könyvborító Csillag Vera grafikájával. Kungfutzte: *Lun Yü, Kung Mester beszélgetései*. Fordította és bevezetéssel ellátta: Hamvas Béla. Bibliotheca, Budapest, 1943

Vázlatfüzet fiatalkori vázlatokkal, írásjegyekkel (1940-es évek)
Karátson Archívum, ltsz. KM-VII-34-001

Vázlatfüzet színes akvarellekkal, kínai írásjegyekkel (1950-es évek)
Karátson Archívum, ltsz. KM-VII-39-001

Karátson Gábor autográf tanítási jegyzete [A Tan Kapuja Buddhista Főiskola Szakkönyvtára, Budapest]

BIBLIOGRÁFIA

Kivonat

Bibliai akvarellek könyv alakban

- Szent Lukács írása szerint való evangélium.* Q.E.D., Szeged, 2002
Szent János írása szerint való evangélium. Helikon, Budapest, 2007
Szent Jánosnak mennyei jelenésekről való könyve. Open Art, Budapest, 2008
Szent Máté írása szerént való evangélium. Q.E.D., Budapest, 2017
Szent Márk írása szerént való evangélium. Q.E.D., Budapest, 2017

Festészeti tárgyú könyvek, írások, fordítások

- Miért fest az ember.* Corvina Kiadó, Budapest, 1970 (Műhelytitkok)
A festés mestersége. Corvina Kiadó, Budapest, 1971 (Műhelytitkok)
Így élt Leonardo da Vinci. Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó, Budapest, 1973
(Így élt...)
Hármaskép. Leonardo, Grünewald, Vajda Lajos. Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1975
- Peniél – egy szimbolikus élet értelmezésének megkísértése.* (Csontváry Kosztká Tivadar).
2000, 1989. 10/49–60.

- Johannes Itten: *A színek művészete.* Corvina Kiadó, Budapest, 1978
Paul Klee: *Pedagógiai vázlatkönyv.* Corvina Kiadó, Budapest, 1980
Vinzenz Oberhammer: *A bécsi képtár.* Corvina Kiadó, Budapest, 1969
[Közös fordítás Gergely Erzsébettel.]

Szépirodalmi művek

- A Gyermekek Altdorfer.* Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1961
Ulrik úr keleti utazása avagy A zsidó menyasszony. Európa Alapítvány, Budapest, 1992 (2000 könyvek)
Világvége után. Cserépfalvi Kiadó, Budapest, 1993
Az együgyű Isten. Filum Kiadó, Budapest, 1997

Ötvenhatos regény. Helikon, Budapest, 2005

A csodálatos kenyérszaporítás. Kortárs Kiadó, Budapest, 2014

Díszletterv

Csehov: *Cseresznyéskert*. Szolnoki Szigligeti Színház, 1991

Kínai műfordítások

lao-ce tao te king.

Három változatban:

- Kínaiból fordította és az utószót írta Karátson Gábor. Cserépfalvi Kiadó, Budapest, 1990
- Kínaiból fordította és a kommentárokat írta Karátson Gábor. Cserépfalvi Kiadó, Budapest, 1997
- Kínaiból fordította és a kommentárokat írta Karátson Gábor. Q.E.D., Budapest, é. n.

ji king. A változások könyve.

- Kínaiból fordította és a kommentárokat írta Karátson Gábor. Q.E.D., Budapest, é. n. [2003]

A Karátson Gáborra vonatkozó részletes bibliográfiát a Karátson Gábor Archívum és Kutatóhely honlapján találják (karatsonarchivum.hu).

Összeállította: Buda Attila.

A Karátson Archívum Könyvek könyvsorozat kötetei

Sorozatszerkesztő: Fajcsák Györgyi

Karátson Archívum Könyvek I.

Karátson Gábor illusztrációi Goethe Faustjához.

Szerkesztette Bellák Gábor. MANK Magyar Alkotóművészeti Közhasznú Nonprofit Kft., Szentendre, 2022

Német nyelvű kiadás: Gábor Karátson, *Illustrationen zu Goethes Faust*. Herausgegeben von Gábor Bellák. MANK Gemeinnützige GmbH, Szentendre, 2022

Angol nyelvű kiadás: Gábor Karátson, *Illustrations for Goethe's Faust*. Edited by Gábor Bellák. MANK Nonprofit Ltd., Szentendre, 2022

Karátson Archívum Könyvek II.

Lányi András: *Karátson Gábor*.

MANK Magyar Alkotóművészeti Közhasznú Nonprofit Kft.,
Szentendre – Kortárs Kiadó, Budapest, 2022

Karátson Archívum Könyvek III.

Bellák Gábor: *Gesztusok. Karátson Gábor sajtóképei 1974–1996*.

Petőfi Kulturális Ügynökség Zrt. – Karátson Gábor Archívum és
Kutatóműhely, Budapest, 2023

Karátson Archívum Könyvek IV.

Karátson Gábor: *A szédület nélküli magasság helye*.

Kötetben meg nem jelent írások (1964–2012).

Válogatta, szerkesztette, a szöveget gondozta és a bevezető tanulmányt
írta Szántó F. István. Petőfi Kulturális Ügynökség Zrt. – Karátson
Gábor Archívum és Kutatóműhely, Budapest, 2023

Karátson Archívum Könyvek V.

Karátson Gábor válogatott versei.

Válogatta, szerkesztette és az utószót írta Horváth Bence és Sturm
László. A kézírathagyatékot gondozta, a szöveggondozásban, a
kiadásban közreműködött és az előszót írta Benkő Andrea. Petőfi
Média Nonprofit Kft., Petőfi Kulturális Ügynökség Zrt. – Karátson
Gábor Archívum és Kutatóműhely – Kortárs Kiadó, Budapest, 2024

Karátson Archívum Könyvek VI.

Sturm László: *Az író Karátson Gábor*.

Petőfi Média Nonprofit Kft., Petőfi Kulturális Ügynökség Zrt.
– Karátson Gábor Archívum és Kutatóműhely – Kortárs Kiadó,
Budapest, 2024

Kutatási célú filmek – Karátson Archívum

A Változások útján („Gyimes-film”)

Karátson-tanítványok

Készítették: Fehér Ágoston rendező-operatőr, Somogyi Gergely
hangmester és Béni Gabriella produkciós vezető.

A legfontosabb illusztrált könyvek

Kontra György: *A fejlődő gyermek*. Gondolat Kiadó, Budapest, 1963

Granasztói Pál: *Az építészet igézetében*. Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1966

Fazekas László (szerk.): *Teknősbéka mesék*. Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó, Budapest, 1968

Karátson Gábor: *A festés mestersége*. Corvina Kiadó, Budapest, 1971

Cesare Pavese: *A hold és a máglyák*. Európa Könyvkiadó, Budapest, 1971

Karátson Gábor: *Hármaskép. Leonardo, Grünewald, Vajda Lajos*. Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1975

Granasztói Pál: *Városok, képek, zene*. Szépirodalmi Kiadó, Budapest, 1976

Granasztói Pál: *Budapest arcultai*. Szépirodalmi Kiadó, Budapest, 1980

Fábri Péter: *Az elvarázsolt hangok*. Kozmosz Könyvek, Budapest, 1986

Karátson Gábor: *Világvége után*. Cserépfalvi Kiadó, Budapest, 1993

Karátson Gábor könyvillusztrációit Sonyovszki-Képes Erika gyűjtötte össze. Megjelent a Karátson Archívum Füzetek 8. számában.

KIÁLLÍTÁSOK

EGYÉNI KIÁLLÍTÁSOK

1968. március 8–31.

Kiállítás. Fényes Adolf Terem, Budapest
megnyitotta: Bálint Endre
rendezte: Karátson Gábor

1972. április

Kamarakiállítás Donáth Péterrel. Sajtóház Művészklubja, Szeged
megnyitotta: Kulka Eszter

1975. március

Kamaratárlat. Bács-Kiskun Megyei Művelődési Központ, Kecskemét

1977. szeptember 6–21.

Kiállítás (a Képzőművészeti Világhét keretében). Művelődési Központ, Nyíregyháza

1978. február 8. – március 5.

Faust-illusztrációk. Helikon Galéria, Budapest
megnyitotta: Lator László
rendezte: Dobai Ágnes

1979. március 29. – április 22.

Műfordítások. Kulturális Kapcsolatok Intézetének Dorottya utcai kiállítótermében, Budapest
rendezte: Dobai Ágnes

1979. június 8–30.

Karátson Gábor képeinek kiállítása. Komáromi Kisgaléria, Komárom

1980. március 7–28.

Kiállítás. Horváth Endre Galéria, Balassagyarmat

1980. október 3–31.

Illustrationen zu Goethes Faust. Galerie im Parktheater, Iserlohn
rendezte: Andreas Pollak

1980. október 7. – november 17.

Gábor Karátson. Galerie „K” (Peter és Marie-Luise Hoffmann galériája), Köln

1981 nyara

Faust-illusztrációk. Ferencvárosi Vasutas Művelődési Ház, Budapest

1981. július 8. – augusztus 3.

Kiállítás. Óbudai Pincegaléria, Budapest
rendezte: András Gábor

1984. december 3–28.

Karátson Gábor festőművész grafikai kiállítása. Erzsébetvárosi Műhely – Grafikai Terem, Budapest

1986. december 8–19.

Kiállítás. Francia Intézet, Budapest
megnyitotta: Balassa Péter
rendezte: Karátson Gábor

1991. december 3–29.

Kiállítás Karátson Gábor új képeiből. Óbudai Társaskör Galériája, Budapest
megnyitotta: Bacsó Béla
rendezte: András Gábor

1992. február 4–9.

Kiállítás. Pécs

1993. április 15–18.

Kiállítás Zoltán Mária Flórával. Gyermek és Ifjúsági Ház, Debrecen

1993. november 5. – 1994. január 12.

Kiállítás. Impala Ház, Szeged

1994. február 6. – április 17.

Karátson Gábor gyűjteményes kiállítása és Granasztói Szilvia bábu. Balatoni Múzeum, Keszthely
megnyitotta: Bacsó Béla

1997. április 23. – május 18.

Táblaképek és bibliai illusztrációk. Budapest Kiállítóterem, Budapest
megnyitotta: Bacsó Béla
rendezte: Török Tamás

1998. május 4–28.

Kiállítás. Kék Iskola, Budapest – Csepel

1999. július 16–25.

Életmű-kiállítás. Művészetek Völgye '99. Kapolcs, Monostorapáti,
Taliándörög, Vigántpetend

1999. december 9. – 2000. január 2.

Bibliai akvarellek. Csepel Galéria, Budapest
megnyitotta: Dr. Szilágyi Péter

2000. június 9. – július 9.

Bibliai akvarellek. Torony Galéria, Budapest – Margitsziget
megnyitotta: Dr. Szilágyi Péter

2000. október 3. – november (?)

Faust-illusztrációk. Művészetek Háza, Szombathely
megnyitotta: Dr. Szilágyi Péter

2000. november 2–22.

Bibliai akvarellek. Szinyei Szalon, Budapest
megnyitotta: Dr. Szilágyi Péter
rendezte: Sinkovits Péter

2001. május 8. – június 4.

Bibliai akvarellek. Órangyalok kápolnája (Szűz Mária mennybemenetelének temploma), Zlata Koruna (Csehország)
megnyitotta: Antonín Decarli, Entz Géza, Kiss Szemán Róbert
rendezte: Török Tamás

2002. augusztus 17–24.

Bibliai akvarellek. *Szent Jánosnak mennyei jelenésekről való könyve.* Piarista templom kerengője, Sátoraljaújhely
kiállított mű: *Szent Jánosnak mennyei jelenésekről való könyve*
megnyitotta: Karátson Gábor

2002. augusztus 17–24.

Bibliai akvarellek. Szent Lukács írása szerint való evangélium. Református templom, Sárospatak

kiállított mű: *Szent Lukács írása szerint való evangélium*

megnyitotta: Karátson Gábor

2002. december 16–31.

Szent Lukács írásai szerinti evangélium. Balaton Színház, Simándy-terem, Keszthely

2003. április 15. – május 18.

Bibliai illusztrációk. Városi Galéria, Mezőtúr

megnyitotta: Gyurkovics Tibor

2004. február 13. – március 20.

Szent Lukács írása szerint való evangélium akvarelleji. Fehér Ló Közösségi Ház, Mosonmagyaróvár

megnyitó: Farkas István és Karátson Gábor beszélgetése

2004. május 7. – június 25. (meghosszabbítva 2004. június 30-ig)

Szent János evangéliuma – bibliai akvarellek. Egry József Emlékmúzeum, Badacsony

megnyitotta: V. Dr. Fodor Zsuzsa, Karátson Gábor

rendezte: Gopcsa Katalin

2004. május 17. – július 15.

Bibliai akvarellek. Ráday Gyűjtemény, Biblia Múzeuma, Budapest

kiállított mű: *Teremtésről való könyv, Szent Jánosnak mennyei jelenségekről való könyve*

megnyitotta: Karátson Gábor

2005. május 10. – június 1.

Karátson Gábor 70 éves. Somogyi Könyvtár, Szeged

2005. május 19. – június 5.

Életmű-kiállítás. Olof Palme Ház, Budapest

megnyitotta: Lányi András

2005. augusztus 14–28.

Lukács evangéliumához készült akvarellek. Református templom, Csillag-terem, Kőszeg

köszöntő: Dr. Lőrincz Zoltán

megnyitotta: Somogyi Győző

2005. november 30. – december 31.

Bibliai akvarellek. Várnegyed Galéria, Budapest
megnyitotta: Szokolczay Lajos

2006. június 4–30.

Bibliai akvarellek. Galeria Arcis, Nádasdy-vár, Sárvár
megnyitotta: Karátson Gábor

2006. október 18–31.

Kiállítás. Tihanyi Apátság, Tihany

2006. április 8. – május 28.

Bibliai akvarellek. Budapesti Németajkú Református Egyházközség, Budapest
megnyitotta: Karátson Gábor

2007. január 23. – március 2.

Apokalipszis. Csepel Galéria, Budapest – Csepel
köszöntő: Sárkány István, Erdei Éva
megnyitotta: Prof. Dr. Prokopp Mária

2007. április 21. – május 24.

Bibliai akvarellek. Parti Galéria, Pécs
megnyitotta: Ilona Keserü Ilona

2008. március 27. – április 25.

Bibliai akvarellek. Józsefvárosi Galéria, Budapest
megnyitotta: Dr. Szilágyi Péter, Karátson Gábor

2008. május 15. – szeptember 30.

És Láték... Akvarellek a Jelenések könyvéhez. Evangélikus Országos Múzeum,
Budapest

megnyitotta: Dr. Margócsy István, Karátson Gábor

rendezte: Karátson Gábor

2008. szeptember 18. – november 18.

Karátson Gábor: Aquarellek Szent János evangéliumáról. Bibliamúzeum, Budapest
köszöntő: Tímár Gabriella
megnyitotta: Bolyki János, Karátson Gábor

2008. október 2–16.

Két magyar Faust-illusztrátor, Zichy Mihály és Karátson Gábor kiállítása.

Reök-palota, Szeged

köszöntő: Dr. Nagy Márta, Herczeg Tamás, Karátson Gábor előadása

2010. március 10. – április 14.

„Imé eljő felhőkkel”. Akvarellek a Jelenések könyvéhez. Barabás Villa, Budapest

köszöntő: Lovas Pál

megnyitotta: Zászkaliczky Zsuzsanna

rendezte: Zászkaliczky Zsuzsanna

2012. június 9. – szeptember 9.

Akvarellképek Máté és Márk evangéliumához. Keresztény Múzeum, Esztergom

megnyitotta: Zászkaliczky Zsuzsanna, Seres Ferenc

rendezte: Zászkaliczky Zsuzsanna

2017. október 26. – 2018. február 10.

A csodálatos kenyérszaporítás – Karátson Gábor akvarelljei Márk evangéliuma szerint.

Bibliamúzeum, Budapest

megnyitotta: Bogárdi Szabó István püspök

rendezte: Timár Gabriella, Horváth Gyula

2017. november 11. – 2018. február 18.

Mindenkoron látják. Karátson Gábor: Akvarellek Máté evangéliuma szerint.

Evangélikus Országos Múzeum, Budapest

megnyitotta: Lányi András

2017. december 6. – 2018. január 28.

Józan szenvedéllyel. Karátson Gábor, a festő. EGY/KOR | Különutak és kivonulás a

konzolidáció idején. Múcsarnok, Budapest

köszöntő: Szegő György

rendezte: Bellák Gábor, Mayer Marianna

2021. szeptember 9. – október 10.

Karátson Gábor: Illusztrációk Goethe Faustjához, 1976–1980. Művésztelep,

Kert Galéria, Szolnok

köszöntő: Tardy-Molnár Anna, Dr. Kállai Mária

megnyitotta és rendezte: Bellák Gábor

2021. november 13. – 2022. január 9.

Karátson Gábor: Illusztrációk Goethe Faustjához, 1976–1980. Művészetek Háza, Veszprém, Dubniczay-palota Várgaléria, Veszprém
köszöntő: Tardy-Molnár Anna, Kilián László
megnyitotta és rendezte: Bellák Gábor

2022. január 18. – február 19.

Karátson Gábor: Illusztrációk Goethe Faustjához, 1976–1980. Új Műhely Galéria, Szentendre
köszöntő: Karátson Dávid, Tardy-Molnár Anna
megnyitotta: Sonyovszki-Képes Erika
rendezte: Bellák Gábor

2023. január 19. – február 24.

Die Farben des Faust – Bilder von Gábor Karátson. Magyar Kulturális Központ, Liszt Intézet, Stuttgart (Németország)
megnyitotta: B. Szabó Dezső, Márton László, Karátson Dávid
rendezte: Bellák Gábor

2023. április 4. – május 26.

Gesztusok. Széphárom Közösségi tér, Budapest
megnyitotta: Vitályos Eszter
rendezte: Bellák Gábor

2024. november 12. – december 3.

A piros fülű férfi – Karátson Gábor portré. Karnevál Kávéház és Gasztrobár, Szentendre
megnyitotta: Karátson János
rendezte: Bellák Gábor

Az egyéni kiállítások részletesebb adatait, továbbá a csoportos kiállítások listáját a Karátson Gábor Archívum és Kutatóműhely honlapján találják (karatsonarchivum.hu).

Összeállította: Sonyovszki-Képes Erika.

TARTALOM

Bevezető	5
Karátson Gábor életrajza	6
Bibliográfia	42
Kiállítások	46

**KLÁRIS
KIADÓ**